

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของปัจจัยทางการบริหารต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านมูลอัน ตำบลคำพื อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม” ผู้ศึกษาได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานทางการบริหาร
2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
3. บริบทของบ้านมูลอัน ตำบลคำพื อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานทางการบริหาร

ความหมายของการบริหารจัดการ

ความหมายของการบริหารจัดการนั้น สามารถให้คำจำกัดความตามความเข้าใจได้โดยคำว่า Management มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 18-19) ได้รวบรวม ความหมายของคำว่า "การบริหารจัดการ" ได้ดังนี้ การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นคำนิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการและคำว่า "ผู้บริหาร" (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐหรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร (Schermerhorn, 1999, p. G-2) การบริหาร คือ กลุ่มของกิจกรรมประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Leading/Directing) หรืออำนวยการ และการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (6M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญใน

การบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลครบถ้วน

สรุปการบริหาร คือ กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ องค์กร การสั่งการหรืออำนาจการและการควบคุม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทรัพยากร องค์กร (6M's)

พงศัสน์ ศรีสมทรัพย์ และปิยะนุช เงินคล้าย (2546, หน้า 2) การจัดการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรม หรือ งานที่วางไว้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากร ทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัดและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดผู้จัดการจะจัดการ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและ หลักการจัดการ เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร จัดการ หมายถึง การวางแผนการจัดการกลุ่มอาชีพและควบคุมการดำเนินการและการ ควบคุมกิจการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยอาศัย หลักเกณฑ์ของการบริหารจัดการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณ มีเหตุ มีผล มีความรู้รอบคอบ และมีภูมิคุ้มกัน โดยมีแนวคิดการบริหารจัดการ ซึ่งแบ่งออกได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

แนวคิดที่หนึ่ง การบริหารจัดการกลุ่มบุคคลเป็นการบริหารงานบุคคล ซึ่งประกอบด้วย คณะทำงานของกลุ่มอาชีพ สมาชิกกลุ่ม มีโครงสร้างการบริหารงานที่ ชัดเจน มีคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม ดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกกลุ่มและมีผู้นำกลุ่ม การบริหารงาน บุคคลเป็นการกำหนดหน้าที่ของแต่ละคนที่ได้รับการแต่งตั้งให้เข้าทำงาน โดยการยึดถือ ความชำนาญเฉพาะอย่างและยึดถือความชำนาญเฉพาะบุคคล ในการจัดบุคลากร จะต้องจัดให้มีการฝึกอบรม การรักษาวินัยธรรมที่ดีขององค์กรเพื่อให้เกิดเสถียรภาพ ในการทำงาน

แนวความคิดที่สอง การบริหารจัดการด้านการเงิน เป็นการจัดการ เกี่ยวกับการตั้งงบประมาณเพื่อนำมาใช้จ่ายในแต่ละงานของกลุ่มอาชีพในแต่ละส่วน ของงาน เป็นกระบวนการที่จัดทำมาเพื่อให้เงิน รายได้ ผลกำไรมาใช้จ่ายในการดำเนินงาน ตามแผนงานที่ตั้งไว้

แนวความคิดที่สาม การบริหารจัดการด้านวัสดุและอุปกรณ์ เป็นการบริหารจัดการใช้วัสดุ โดยการจัดทำทะเบียนวัสดุ อุปกรณ์ และจัดทำระเบียบการใช้วัสดุ อุปกรณ์ของกลุ่ม และควรต้องมีการบำรุงรักษาและดูแลให้สามารถใช้งานได้ยาวนานยิ่งขึ้น เพื่อสร้างลักษณะนิสัยการประหยัดและการบำรุงรักษาแก่ประชาชนและสมาชิกในกลุ่ม ที่รับการช่วยเหลือ สนับสนุน

แนวความคิดที่สี่ การจัดการเป็นการสร้างรูปแบบหรือโครงสร้างตามแบบแผนอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบและเกิดอำนาจในการปฏิบัติงานตามบทบาทของกลุ่มและองค์กรนั้น ๆ มีการกำหนดภารกิจงานย่อยของกลุ่ม กำหนดกรอบตามความสามารถและความถนัด ความรู้ และความสามารถของกลุ่ม การจัดการกลุ่มต้องอาศัยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่าย จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด โดยยึดถือจุดมุ่งหมายของกลุ่มหรือองค์กร เป็นแนวทางการบริหารจัดการกลุ่ม ดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการ

ณัฐสมน ธาตุคำภู (2552, หน้า 12) ได้สรุปว่าการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า การบริหารส่วนใหญ่มักจะนึกถึงการบริหารราชการ คำศัพท์ที่ใช้มี 2 คำ คือ การบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ศัพท์อีกคำหนึ่ง คือ การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามคำว่า การบริหารกับคำว่าจัดการใช้แทนกันได้ มีความหมายเหมือนกัน (สมคิด บางโม, 2546, หน้า 60) ในที่นี้จะใช้สองคำนี้ ปะปนกันตลอดไปตามความเหมาะสมจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ทั้งที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อเอาคนทรัพยากรมารวมกันแล้ว อำนวยการณ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการปัจจัยในการบริหารมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อองค์การหรือหน่วยงานนั้น ๆ

2. เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงาน หากขาดงบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

3. ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็ย่อมจะเป็นอุปสรรคหรือก็ให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน

4. การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรงซึ่งเป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวล ผลักดัน และกำกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 3 ประการให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ต้องการ นักบริหารและนักวิชาการให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารหรือการจัดการไว้ต่าง ๆ กันตามทัศนะของแต่ละบุคคลที่สำคัญไว้ดังนี้ ฟรีแมน (Freeman. 1992, p. 3) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ ภาวะผู้นำและการควบคุมการทำงานของสมาชิกขององค์กรและการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

Herbert (1947, p. 3 อ้างถึงใน นิตยัรตี ใจอาษา, 2555, หน้า 16) ให้นิยามว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน

Newman and Charles (1964, p. 9 อ้างถึงใน นิตยัรตี ใจอาษา, 2555, หน้า 17) อธิบายว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมที่ประกอบด้วยชุดของกิจกรรม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ นั้น มักจะเกี่ยวข้องกับการติดต่อสัมพันธ์

Bartol and Martin (1997, p. 6 อ้างถึงใน นิตยัรตี ใจอาษา, 2555, หน้า 25) ได้ให้ความหมาย การบริหารว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์กร ประสบผลสำเร็จโดยการวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำและการควบคุม

จากคำกล่าวของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านเกี่ยวกับความหมายของการบริหาร สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ต้องมีการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ อันจะทำให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีเหตุผล ซึ่งต้องมีปัจจัยในการดำเนินการ ได้แก่ คนเงิน วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบริหารเพื่อบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปี ค.ศ. 1916 ฟาโย (Fayo. 1916 อ้างถึงใน ตำรง วัฒนา, 2545, หน้า 9) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่อง การจัดการและจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ Administration Industrie lie et Generaleb เป็นภาษาฝรั่งเศส โดย ฟาโย เห็นว่าหลักในการจัดการนั้นควรยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนไปตามตัวแปรต่าง ๆ เขาได้กำหนดหลักการสำหรับผู้บริหารไว้ 14 ประการ คือ

1. การแบ่งงานกันทำ (Division of Work) เป็นการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้านเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
2. อำนาจสั่งการ (Authority) เป็นอำนาจสั่งการซึ่งเป็นอำนาจอันชอบธรรมของบรรดาผู้ที่มีตำแหน่ง เพื่อสามารถที่จะออกคำสั่งในการทำงานได้โดยผู้ออกคำสั่งต้องมีความรับผิดชอบต่อการสั่งในการทำงานได้
3. ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นระเบียบวินัยที่คนในองค์กรต้องเคารพและยอมรับเพื่อสร้างสถานภาพงานที่เป็นระเบียบและเรียบร้อย
4. หลักการ “สั่งการโดยคน ๆ เดียว” (Ity of Command) เป็นหลักการซึ่งคุ้นเคยในชื่อของหลัก “เอกภาพในการบังคับบัญชา” ลูกน้องจะต้องฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาโดยตรง รวมถึงการรายงานผลการปฏิบัติงานก็ต้องรายงานกับผู้บังคับบัญชาโดยตรง
5. การมีทิศทาง (บท Ity of Direction) คือ การมีทิศทาง หรือเป้าหมายเดียวกัน โดยแต่ละกลุ่มงานย่อย (กอง, แผนก, ฝ่าย) ในองค์กรที่มีกิจกรรมแตกย่อยออกมา
6. ประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of Interests to the General Interests) เป็นประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน
7. หลักการตอบแทน (Rmuneration) เป็นหลักการตอบแทนการทำงาน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่คนงานจะต้องได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม
8. หลักการรวมอำนาจ (Centralizaon) เป็นหลักการรวมอำนาจ หมายถึงระดับมากที่สุดที่ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ ซึ่ง ฟาโย (Fayol) เห็นว่าการใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจควรกระทำที่สายการบังคับบัญชาในระดับสูงที่สุดที่เป็นไปได้ในสถานการณ์นั้น ๆ

9. การมีสายการบังคับบัญชา (Scalar Chain) เป็นการมีสายการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นเสมือนห่วงโซ่หรือเส้นทางของคำสั่งและติดต่อสื่อสารใด ๆ ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องในแต่ละสายงานภายใต้โครงสร้างของแต่ละองค์การ

10. การจัดระเบียบ (Order) เป็นการจัดระเบียบหรือการจัดให้คนตลอดจนวัตถุสิ่งของได้อยู่ในที่ที่ควรอยู่ นั่นคือ ใช้คนให้เหมาะกับงาน จัดสถานที่ทำงานให้เป็นระเบียบ และมีระเบียบเกี่ยวกับงานพัสดุ

11. ความเที่ยงธรรม (Equity) เป็นความเที่ยงธรรมที่ ฟาโย (Fayol) กล่าวถึงหลักข้อนี้ว่า นักบริหารควรมีทั้งความยุติธรรม (Justice) และความโอบอ้อมอารี (Kindliness)

12. หลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคคลกร (Stability of Tenure of Personal Fayol) เป็นหลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคคลกร เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนบุคลากรพัฒนานักบริหาร

13. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความคิดริเริ่ม หมายถึง พลังที่จะคิดให้เกิดแผนงานแล้วทำต่อไปจนสำเร็จ จะเกิดได้ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้รับการจูงใจ และมีความพึงพอใจในงาน

14. สามัคคีคือพลัง (Esprit De corps) เป็นภาษิตที่ว่า สามัคคีคือพลัง หมายถึง การเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมอันจะทำให้เกิดความกลมเกลียวและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ

สรุปการบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารงานจัดการใด ๆ ที่องค์กรได้ใช้ทรัพยากร ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมายไว้ หรือศิลปะและกระบวนการการกระทำกิจกรรมอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้โดยใช้คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ การกระทำนั้น ๆ จะเป็นไปในทางสร้างสรรค์ มีการดำเนินการเพื่อให้คงอยู่ มีการวางแผน การจัดองค์การ การจูงใจ การควบคุมและการกระทำที่ก่อให้เกิดการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระบบแบบแผน

ประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการ (Management)

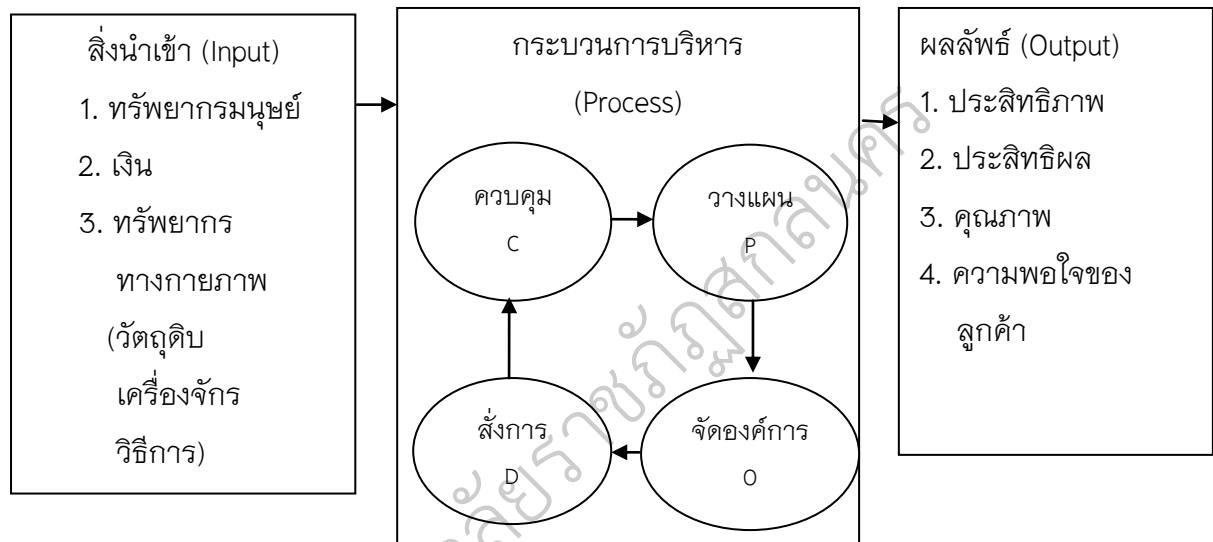
ประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการนั้น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 22) ได้รวบรวมประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการ ไว้ดังนี้

2.1 การบริหารจัดการสามารถประยุกต์ใช้กับองค์การใดองค์การหนึ่งได้

2.2 เป้าหมายของผู้บริหารทุกคน คือ การสร้างกำไร

2.3 การบริหารจัดการเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิต โดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพ
วิธีการใช้ทรัพยากรโดยประหยัดที่สุด และประสิทธิผล (Effectiveness) บรรลุเป้าหมาย
คือ ประโยชน์สูงสุด

2.4 การบริหารจัดการสามารถนำมาใช้กับผู้บริหารในทุกระดับชั้นของ
องค์การ ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ระบบการบริหารโดยรวม
ที่มา : ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 22)

กระบวนการการบริหารจัดการ (Management Process) หมายถึง กระบวนการ
เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ซึ่งกระบวนการการบริหารจัดการนี้สามารถแสดงให้เห็นถึง
ถึงความเกี่ยวข้องเนื่องกันได้อย่างมีปฏิสัมพันธ์สอดคล้องและต่อเนื่อง ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 หน้าที่การบริหารจัดการ หรือกระบวนการของการบริหารจัดการ
ที่มา : ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 22)

ทั้งนี้ หน้าที่ของการบริหารดังแผนภาพ ประกอบด้วย กิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการ หรืออาจแบ่งเป็นลักษณะที่เป็นขั้นตอนดังนี้ (POLC)

1. การวางแผน (Planning) เป็นสิ่งที่องค์การต้องเปลี่ยนแปลงในอนาคต การวางแผนเป็นการเชื่อมระหว่างเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคตซึ่งทำได้โดยการให้บรรลุเป้าหมายผลลัพธ์ที่ต้องการ การวางแผนจึงต้องอาศัยการกำหนดกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ แม้ว่าพื้นฐานของการจัดการโดยทั่วไปเป็นงานของผู้บริหาร การวางแผนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปฏิบัติตามกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จและการประเมินกลยุทธ์เพราะว่าการจัดการองค์การ การจูงใจ การจัดบุคคลเข้าทำงาน และกิจกรรมควบคุม ขึ้นอยู่กับ การวางแผน กระบวนการ วางแผนต้องประกอบด้วยผู้บริหารและพนักงานภายในองค์การ

การวางแผนจะช่วยให้องค์การกำหนดข้อดีจากโอกาสภายนอกและทำให้เกิดผลกระทบจากอุปสรรคภายนอกต่ำสุด โดยต้องมองเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน เพื่อคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การวางแผนประกอบด้วยการพัฒนาภารกิจ (Mission) การคาดคะเนเหตุการณ์ปัจจุบัน เหตุการณ์อนาคต และแนวโน้ม การกำหนดวัตถุประสงค์และการเลือกกลยุทธ์ที่ใช้การวางแผนจะช่วยให้ธุรกิจปรับตัวสู่การ

เปลี่ยนแปลงของตลาดและสามารถกำหนดเป้าหมายได้จากการบริหารเชิงกลยุทธ์นั้น ต้องการให้องค์การติดตามในลักษณะเชิงรุก (Proactive) มากกว่าที่จะเป็นเชิงรับ (Reactive) องค์การที่ประสบความสำเร็จจะต้องควบคุมอนาคตของของการมากกว่าที่จะรอรับผลจากอิทธิพลสภาพแวดล้อมภายนอกและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การตัดสินใจ (Decision Making) ถือเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนการปรับตัวเป็นสิ่งจำเป็น เพราะว่ามี การเปลี่ยนแปลงของตลาด เศรษฐกิจและคู่แข่งทั่วโลก จุดเริ่มต้นของความสำเร็จที่ดีของธุรกิจคือ การวางแผนที่เหมาะสม เห็นผลได้จริง ยืดหยุ่น มีประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพ

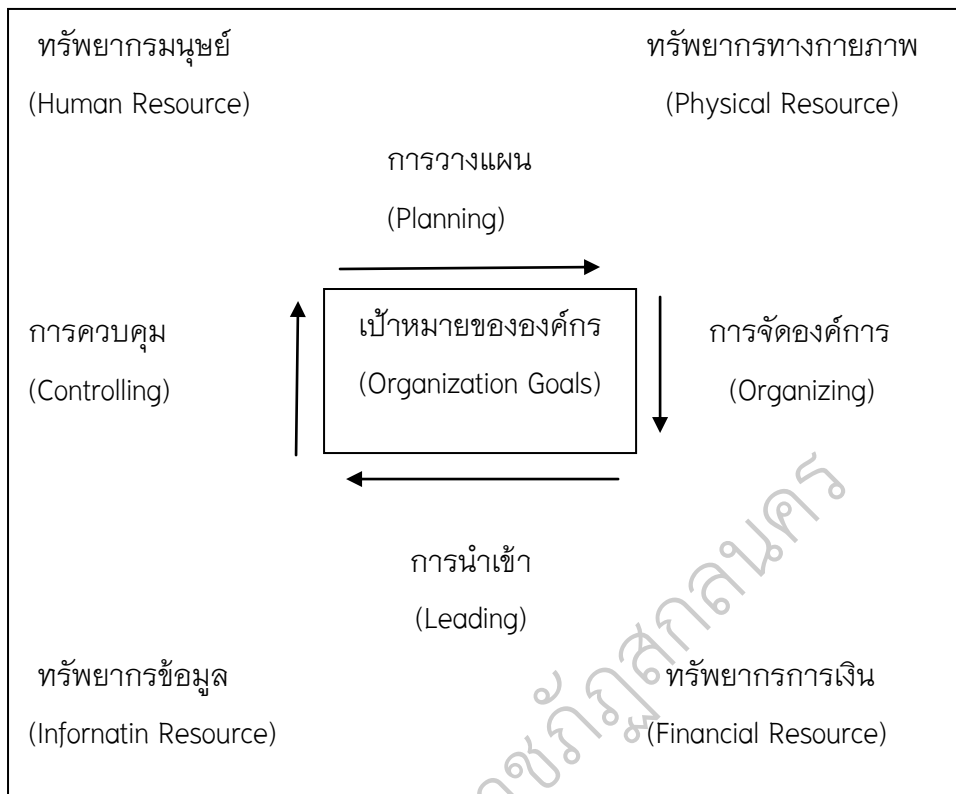
2. การจัดองค์การ (Organizing) จุดมุ่งหมายของการจัดองค์การ คือ การใช้ความพยายามทุกกรณีโดยการกำหนดงานและความสำคัญของอำนาจหน้าที่ และการจัดการองค์การ หมายถึง การพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการทำและผู้จะทำรายงานมีตัวอย่างในประวัติศาสตร์ของธุรกิจที่มีการจัดองค์การที่ดี สามารถประสบความสำเร็จในการแข่งขันและสามารถเอาชนะคู่แข่งได้ธุรกิจที่มีการจัดองค์การที่ดี สามารถจูงใจผู้บริหารและพนักงานให้มองเห็นความสำคัญของความสำเร็จขององค์การ การ กำหนดลักษณะเฉพาะ ของงาน (Work Specialization) โดยการแบ่งงานประกอบด้วยงานที่ออกมาเป็นแผนก การจัดแผนกและการมอบอำนาจ หน้าที่ (Delegating Authority) การแยกงานออกเป็นงานย่อยตามการพัฒนารายละเอียดของงาน (Job Description) และคุณสมบัติของงาน (Job specification)

เครื่องมือเหล่านี้มีความชัดเจนสำหรับผู้บริหารและพนักงาน ซึ่งต้องการทราบลักษณะของงานที่กำหนดแผนกในโครงสร้างขององค์การ (Organizing Structure) ขนาดของการควบคุม และสายการบังคับบัญชา การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเพราะตำแหน่งใหม่ ๆ ที่สร้างขึ้นหรือลดลงหรือรวมกัน โครงสร้างองค์การจะต้องระบุถึงวิธีการใช้ทรัพยากร และวิธีการซึ่งวัตถุประสงค์มีการกำหนดขึ้นในธุรกิจ การสนับสนุนทรัพยากร และกำหนดวัตถุประสงค์ตามสภาพทางภูมิศาสตร์จะแตกต่างจากโครงสร้างด้านผลิตภัณฑ์หรือลูกค้า รูปแบบทั่วไปของการจัดแผนก คือ ตามหน้าที่ (Functional) ตามฝ่าย (Divisional) ตามหน่วยธุรกิจเชิงกลยุทธ์ (Strategic Business Unit) และด้านเมทริกซ์ (Matrix)

3. การนำหรือการสั่งการ (Leading/Directing) เป็นการใช้อิทธิพลเพื่อจูงใจพนักงานให้ปฏิบัติงานและนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ระบุไว้หรือเป็นกระบวนการจัดการให้สมาชิกในองค์การทำงานร่วมกันได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็น

สิ่งที่ยืดหยุ่นและเข้าใจง่ายได้ยาก การนำหรือการสั่งการจึงต้องใช้ความสามารถหลายเรื่องควบคู่กันไป อาทิภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร การจูงใจ การติดต่อสื่อสารในองค์การและการทำงานเป็นทีม เป็นต้น หน้าที่ในการนำหรือสั่งการนี้มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าหน้าที่อื่น เพราะผู้บริหารต้องแสดงบทบาทของผู้สั่งการอย่างมีคุณภาพ ถ้าไม่เช่นนั้นผลงานที่วางไว้ ตลอดจนทรัพยากรที่จัดเตรียมไว้อาจไม่เกิดประสิทธิผล ถ้าผู้บริหารดำเนินกิจกรรมด้านการสั่งการไม่ดีพอ ดังนั้น การสั่งการจึงเป็นเรื่องของความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์ และความสามารถที่จะชักจูงให้พนักงานร่วมกันปฏิบัติงานไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้องค์การประสบความสำเร็จตามความต้องการ

4. การควบคุม (Controlling) การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์การถือว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบหรือติดตามผลและประเมินการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของพนักงาน เพื่อรักษาให้องค์การดำเนินไปในทิศทางสู่เป้าหมายอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์หลักขององค์การในเวลาที่กำหนดไว้ขององค์การหรือธุรกิจที่ประสบความสำเร็จหลีกเลี่ยงจากการขาดการควบคุมหรือมีการควบคุมที่ไร้ประสิทธิภาพและหลายแห่งเกิดจากความไม่ใส่ใจในเรื่องของการควบคุมละเลยเพิกเฉยหรือในทางกลับกันคือ มีการควบคุมมากเกินไปจนเกิดความผิดพลาดขององค์การเอง การควบคุมจึงเป็นหน้าที่หลักทางการบริหารที่มีความสำคัญตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการทางการบริหารการควบคุมเป็นการตรวจตราและตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายและดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่าจะบรรลุผลลัพธ์ นอกจากนี้การควบคุมยังเป็นกระบวนการการรวบรวมและแสดงถึงข้อมูลย้อนกลับเรื่องของการดำเนินงานในฐานะที่เป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอีกด้วย อาจกล่าวถึงบทบาทสำคัญของการควบคุมได้ว่าอยู่ที่คำ 4 คำ ได้แก่ มาตรฐาน (Standard) การวัดผล (Measurement) การเปรียบเทียบ (Comparison) และการปฏิบัติ (Take Action) โดยการควบคุมจะครอบคลุมดูแลพื้นที่ 4 พื้นที่ใหญ่ ๆ ของการบริหาร กล่าวคือ พฤติกรรมบุคคลในองค์การ การเงิน การปฏิบัติการ และข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร ประกอบด้วย มนุษย์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ตลอดจนทรัพยากรข้อมูลขององค์การ ซึ่งผู้บริหารจะเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรขององค์การโดยอาศัยหน้าที่ทั้ง 4 ประการนี้ ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 กระบวนการบริหารจัดการซึ่งประกอบด้วย หน้าที่สัมพันธ์กัน 4 ประการ
ที่มา : ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 25)

ณัฐสมน ธาตุคำภู (2552, หน้า 16) ได้สรุปประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการได้ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการประกอบด้วย การวางแผน เป็นสิ่งที่องค์กรต้องเปลี่ยนแปลงในอนาคต 2) การจัดองค์การ หมายถึง การพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการทำ 3) การสั่งการ เป็นกระบวนการจัดการให้สมาชิกในองค์กรทำงานร่วมกันได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ และ 4) การควบคุมติดตามประเมินผล เพื่อรักษาให้องค์กรดำเนินไปในทิศทางสู่เป้าหมายอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์หลักขององค์กร

จากประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปตั้งนี้ การวางแผนซึ่งเป็นสะพานเชื่อมระหว่างเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งทำได้โดยการให้บรรลุเป้าหมายผลลัพธ์ที่ต้องการ การวางแผนจึงต้องอาศัยการกำหนดกลยุทธ์ที่มี

ประสิทธิภาพ การจัดการองค์การ หมายถึง การพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการทำ การสั่งการ หรือ เป็นกระบวนการจัดการให้สมาชิกในองค์การทำงานร่วมกันได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ และการควบคุมติดตามประเมินผล เพื่อรักษาให้องค์การดำเนินไปในทิศทางสู่เป้าหมาย อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์หลักขององค์การ

ทรัพยากรการบริหาร

ทรัพยากรการบริหารนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงไว้ ดังนี้

วิรัช วิรัชนิการวรรณ (2551, หน้า 78) ได้นำเสนอไว้ในเทคนิคการบริหารงาน โดยใช้ปัจจัยพื้นฐานที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการที่เรียกว่า 6 M ประกอบด้วย

1. บุคลากร (Man)
 - 1.1 การบรรจุแต่งตั้งหรือใช้บุคลากรให้ถูกกับงาน
 - 1.2 การทำตัวเป็นแบบอย่าง
 - 1.3 การเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร
 - 1.4 การเชิญบุคคลภายนอกมาช่วยพัฒนา
 - 1.5 การชักชวน ขอความร่วมมือหรือประสานงานกับบุคคลภายนอก
2. การเงิน (Money) ซึ่งประกอบไปด้วย
 - 2.1 การสนับสนุนให้มีการควบคุมตรวจสอบด้านการเงิน
 - 2.2 การพัฒนาระบบบัญชีและงบประมาณ
 - 2.3 การระดมทุน
 - 2.4 การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีและเพิ่มรายได้
 - 2.5 การใช้จ่ายอย่างประหยัด
3. วัสดุอุปกรณ์ (Material) ซึ่งประกอบไปด้วย
 - 3.1 การจัดทำแผนภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานและผลงาน
 - 3.2 การใช้วัสดุอุปกรณ์เพิ่มประสิทธิภาพหรือยกระดับการให้บริการ
 - 3.3 การติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกและการติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิด
4. การจัดการทั่วไป (Management) ซึ่งประกอบไปด้วย
 - 4.1 การบริหารตามแบบนักการเมืองท้องถิ่น
 - 4.2 การประกาศนโยบายหรือวิสัยทัศน์ และกำหนดกรอบเวลา
 - 4.3 การบริหารงานให้สำเร็จมีหลายแนวทาง
 - 4.4 การระดมความคิดเห็นให้เหมาะสมกับสถานการณ์

- 4.5 การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพ
- 5. การให้บริการประชาชน (Market) ซึ่งประกอบไปด้วย
 - 5.1 การให้ประชาชนเลือกรับบริการ
 - 5.2 การจัดบุคลากรต้อนรับและให้ความช่วยเหลือ
 - 5.3 การเปิดช่องทางให้บริการ
 - 5.4 การช่วยเหลือประชาชนที่มีรายได้น้อย
 - 5.5 การจัดหน่วยให้บริการเคลื่อนที่
 - 5.6 การให้บริการร่วมกันเสร็จสิ้นในชุดเดียว
 - 5.7 การยึดหลักให้บริการสาธารณะประชาชนอย่างประทับใจ คล่องตัว รวดเร็ว ใกล้เคียง ทัวถึง นำเชื่อถือ โปร่งใส ตรวจสอบได้

6. จริยธรรม (Morality)

- 6.1 การนำหลักธรรมมาใช้ในการให้บริการ
- 6.2 การมีจิตสำนึกที่ดีงามในการให้บริการ
- 6.3 การวางตัวให้เหมาะสม
- 6.4 การไม่ใช้สถานะหรือตำแหน่งแสวงหาผลประโยชน์
- 6.5 การพบปะเยี่ยมเยียนและช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ
- 6.6 การไม่ใช้และไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของทางราชการ
- 6.7 การแสดงความรับผิดชอบในการบริหารงานผิดพลาด

ณัฐสมน ธาตุคำภู (2552, หน้า 18) ได้สรุปว่าความหมายของทรัพยากร การบริหารที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยยึดหลักการบริหารด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านบุคลากร
2. ด้านงบประมาณ
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์
4. ด้านการบริหารจัดการ
5. ด้านการให้บริการประชาชน
6. ด้านจริยธรรม

จากทรัพยากรบริหารดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปทรัพยากรการบริหาร โดยยึดหลักการบริหารประกอบ 6M ดังนี้ คือ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการให้บริการประชาชน และด้านจริยธรรม

ปัจจัยพื้นฐานทางการบริหาร

Koontz อ้างถึงใน สมคิด บางโม. 2550, หน้า 61-62 โดยให้แนวคิดปัจจัยสำคัญในการบริหารงาน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. คน (Man) จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้ปฏิบัติภารกิจให้กับองค์กรได้มากที่สุด
2. เงิน (Money) เงินทุนที่ใช้ในการจัดหาทรัพยากรหรือสนับสนุนการใช้ทรัพยากรจะต้องมีเพียงพอและก่อให้เกิดสภาพคล่องในการบริหารจัดการตลอดเวลา
3. วัสดุอุปกรณ์ (Material) อุปกรณ์เครื่องใช้ในการปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไปที่เป็นส่วนสนับสนุนการดำเนินงาน จะต้องมีเพียงพอและทันสมัย
4. การจัดการ (Management) ต้องมีรูปแบบที่ทำให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัจจัย 4 M's ที่กล่าวมาข้างต้นถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารงาน เมื่อมีการวิวัฒนาการทางด้านวิทยาการและการบริหารมากขึ้น ปัจจัยทางการบริหารจึงได้ปรับเปลี่ยนขึ้นมาเป็น 7 M'S ดังนี้

1. คน (Man) จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้ปฏิบัติภารกิจให้กับองค์กรได้มากที่สุด
2. เงิน (Money) เงินทุนที่ใช้ในการจัดหาทรัพยากรหรือสนับสนุนการใช้ทรัพยากรจะต้องมีเพียงพอและก่อให้เกิดสภาพคล่องในการบริหารจัดการตลอดเวลา
3. วัสดุอุปกรณ์ (Material) อุปกรณ์เครื่องใช้ในการปฏิบัติงานทั่ว ๆ ไปที่เป็นส่วนสนับสนุนการดำเนินงาน จะต้องมีเพียงพอและทันสมัย
4. การจัดการ (Management) ต้องมีหลักและวิธีปฏิบัติงานที่ดีทันสมัยสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่
5. เครื่องจักร (Machine) ต้องมีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูง
6. วิธีปฏิบัติ (Method) เป็นเทคนิควิธีการปฏิบัติงานในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำให้งานประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

7. ขวัญและกำลังใจ (Moral) คือ ทักษะการสร้างขวัญกำลังใจให้
ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือปฏิบัติงานให้เกิดความอบอุ่นในการปฏิบัติงานและอยู่ในองค์การ
ตลอดไป

ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการที่เรียกว่า 3M-11M (หรืออาจเรียกว่า
ทรัพยากรบริหารจัดการ หรือทรัพยากรการจัดการ (Management resources)

1. 3M เช่น Man (การบริหารทรัพยากรมนุษย์) Money (การบริหาร
งบประมาณ) Management (แปลว่า การบริหารงานทั่วไป หรือการจัดการทั่วไป เช่น
การวางแผน การควบคุมดูแล การตัดสินใจ และการประชาสัมพันธ์)

2. 4M เช่น Man Money Management Material (การบริหารวัสดุอุปกรณ์)
หรือ Man Machine Medium Mission

3. 5M เช่น Man Money Management Material Morality (การบริหาร
คุณธรรมหรือจริยธรรมของบุคลากรในหน่วยงาน) หรือ Machinery Manpower Material
Method Measurement

4. 6M เช่น Man Money Management Material Morality Market (ตลาด
ผู้รับบริการ หรือประชาชนผู้รับบริการ)

5. 7M เช่น Man Money Management Material Morality Market Message
(การบริหารข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร)

6. 8M เช่น Man Money Management Material Morality Market Message
Method (วิธีการ ระเบียบ แบบแผน หรือเทคนิค)

7. 9M เช่น Man Money Management Material Morality Market Message
Method Minute (การบริหารเวลา หรือกรอบเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน)

8. 10M เช่น Man Money Management Material Morality Market
Message Method Minute Mediation (การประสานงาน หรือการประนีประนอม)

9. 11M เช่น Man Money Management Material Morality Market Message
Method Minute Mediation Measurement (การวัดผล หรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน)

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ

ความหมายของประสิทธิผล

ธงชัย สันติวงษ์ (2540, หน้า 30) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง ความสำเร็จในการที่สามารถดำเนินการก้าวหน้าไป และสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กร

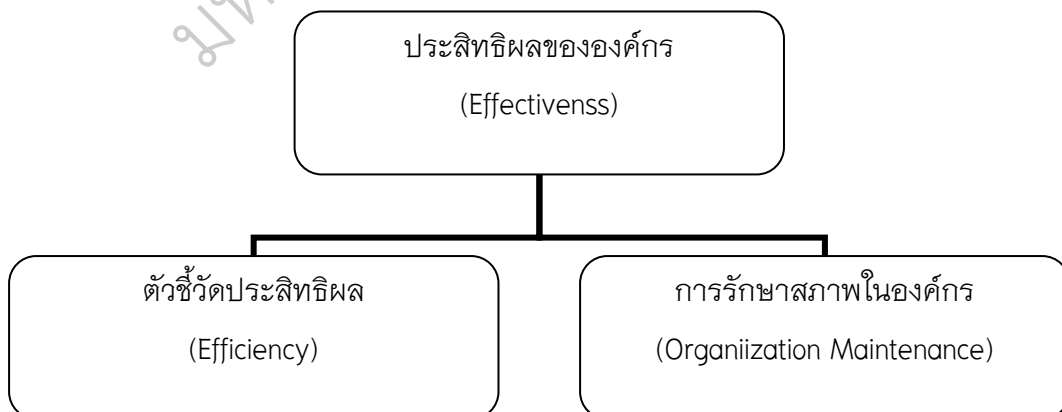
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2543, หน้า 23) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง การใช้ทรัพยากรขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

อนันต์ เกตุวงศ์ (2543, หน้า 349) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง ผลผลิตหรือผลงานหรือผลลัพธ์เบื้องต้นของระบบการทำงานหรือโครงการ โดยการเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือผลคาดว่าจะได้รับและเป้าหมาย

ศุภชัย ยาวะประภา (2544, หน้า 80-81) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง ความสามารถในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบาย

สุวิมล ติรกานันท์ (2545, หน้า 74-75) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์กร ดังนี้

แนวคิดที่หนึ่ง Parsons, caplow และ Katz and Khan ซึ่งสรุปได้ว่า ประสิทธิผลขององค์กรประกอบด้วยประสิทธิภาพและการรักษาสภาพขององค์กร (อ้างถึงใน ญัฐฉินันท์ อนุพันธ์, 2551, หน้า 9) ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 5 แผนภูมิประสิทธิผลขององค์กร

ที่มา : ญัฐฉินันท์ อนุพันธ์ (2551, หน้า 9)

หมายถึง	ประกอบด้วย
- การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) -	การปรับตัว (Adaptation)
วัดจากการเปรียบเทียบ	- การประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ค่าใช้จ่ายโดยตรงต่อหน่วย	(Intergration)
การผลิต 1 หน่วย -	การรักษารูปแบบ
-	(Pattem maintenance)
-	ความมั่นคง (Stability)
-	ขวัญ (Morale)
-	ภาพพจน์ต่อสาธารณะ (Public Image)
-	ความพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction)

ตามแนวคิดของ Parsons, caplow, Katz and Khan แนวคิดที่สอง แนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัดประสิทธิผลขององค์กรของ Steers (1977 อ้างถึงใน พรรณี ศิริวุฒิ, 2548) แนวความคิดนี้เสนอว่าการวัดประสิทธิผลขององค์กรต้องคำนึงถึงแนวความคิดที่สัมพันธ์กัน 3 ประการ ได้แก่

1. แนวคิดด้านระบบ (System Perspective) การนำแนวคิดในเรื่องของระบบมาพิจารณาที่เกี่ยวกับเป้าหมายขององค์กร ทำให้เป้าหมายขององค์กรไม่หยุดนิ่ง แต่จะมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา และการบรรลุเป้าหมายระยะสั้นจะเป็นตัวนำเข้า (Input) ของการปฏิบัติในการบรรลุเป้าหมายต่อไป มีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นระบบขององค์กร
2. การเน้นเรื่องพฤติกรรม เป็นแนวคิดเรื่องเป้าหมายที่เหมาะสม (Optimized Goal) ยอมรับว่าเป้าหมายขององค์กรจะบรรลุได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร ได้แก่ ความผูกพันต่อองค์กรลักษณะปฏิบัติงาน
3. การบรรลุถึงเป้าหมายที่เหมาะสม (Goal Optimization) เป็นการใช้อยู่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นเครื่องวัดประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เป็นความสามารถขององค์กรในการได้มา และทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เป็นประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จากกการปฏิบัติงานตามเป้าหมาย แนวความคิดนี้จะยอมรับข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากร เช่น คน เงิน เทคโนโลยี จะไม่วัดว่า

องค์กรบรรลุเป้าหมายสูงสุดเพียงใด (Maximized Goal Attainment) แต่จะวัดเพียงเป้าหมายที่เหมาะสม (Optimized Goal) จากทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากแนวคิดเรื่องการบรรลุเป้าหมายอื่น ๆ

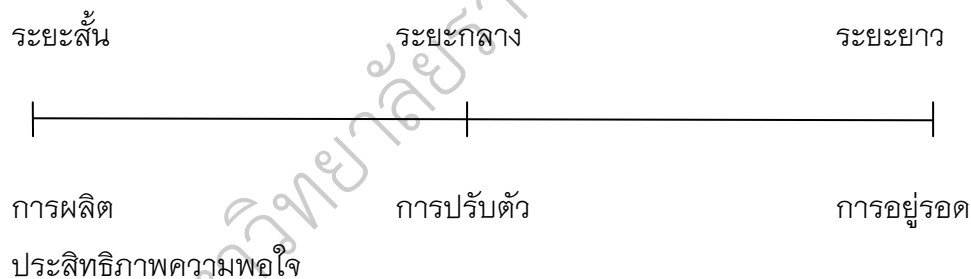
แนวคิดที่สามในการประเมินประสิทธิผลขององค์กร เป็นการนำมิติของเวลาเข้ามาร่วมพิจารณาตามแนวคิดของ Gibson, Ivancevich and Donjnely (1979, หน้า 30) อ้างถึงใน ญัฐฉินันท์ อนุพันธ์, 2551, หน้า 9) โดยกำหนดตัวชี้วัดตามระยะเวลา ดังนี้

3.1 ตัวชี้วัดในระยะสั้น (Short-run) ได้มาจากการวัดการผลิต (Production) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และความพอใจ (Satisfaction)

3.2 ตัวชี้วัดในระยะกลาง (Intermediate) ได้มาจากการวัดการใช้ความสามารถในการปรับตัว (Adap-tiveness) และการพัฒนา (Development)

3.3 ตัวชี้วัดในระยะยาว (Long-Run) คือ การอยู่รอด (Survival) ขององค์กร ดังภาพประกอบ 3

ตัวชี้วัดของการประเมินประสิทธิผลขององค์กรในระยะต่าง ๆ

ภาพประกอบ 6 ตัวชี้วัดของการประเมินประสิทธิผลขององค์กรในระยะต่าง ๆ

ที่มา : ญัฐฉินันท์ อนุพันธ์ (2551, หน้า 9)

สมพงษ์ เกษมสิน (2546, หน้า 14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การพิจารณาผลของการทำงานที่สำเร็จลุล่วงดังประสงค์หรือที่คาดหวังเป็นหลัก

ชาญณรงค์ สุราสา (2550, หน้า 5) ได้อธิบายประสิทธิภาพไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลการดำเนินงานตามแผนงานหลักประกอบด้วย การบริหารจัดการ การพัฒนา คุณภาพด้านบุคลากรด้านระบบเทคโนโลยีและการสื่อสาร และด้านระบบภาคีเครือข่าย

Mullins (2005, p. 260 อ้างถึงใน วิชัย วรสมุทรปรการ, 2553, หน้า 22) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในสิ่งที่ถูกต้อง สัมพันธ์กับผลิตผลของงาน และประสบความสำเร็จได้จริง

Miner (2007, pp. 337-338) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการสร้างผลิตผลและการปฏิบัติที่เป็นไปตามมาตรฐาน

Schein (1970, p. 8 อ้างถึงใน นุชรินทร์ เสมอภาค, 2558, หน้า 46) ได้กล่าวไว้ว่า การปรับตัวขององค์การเกี่ยวข้องกับเรื่องประสิทธิภาพขององค์การอย่าง แน่นแฟ้น Schein ได้อธิบายต่อไปว่าประสิทธิภาพของระบบองค์การ หมายถึง สมรรถนะ

Steers, R.M. Steers (1977, pp. 1-5 อ้างถึงใน วิจิตรตา ประชาชาติ, 2556, หน้า 35) อธิบายว่าประสิทธิภาพ หมายถึง คุณภาพในการทำงานของบุคลากร สำหรับ นักเศรษฐศาสตร์ ประสิทธิภาพ หมายถึง กำไรหรือผลตอบแทนจากการลงทุน เป็นต้น และสามารถขององค์การที่จะได้มาซึ่งทรัพยากรที่มีค่าและหายากและใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ให้บรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติงานขององค์การ

กล่าวโดยสรุปประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับของการสำเร็จในการบรรลุ เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้นของโครงการหรือกิจกรรม ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด คุ่มค่าที่สุด ประหยัดที่สุด โดยการปฏิบัติเป็นไปตามมาตรฐาน ตรงตามนโยบายหรือโครงการ และสามารถบรรลุ วัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้

ประสิทธิผลขององค์การ

บัญชา แก้วส่อง (2545, หน้า 15) ได้ให้ความจำกัดความของประสิทธิผล ขององค์การ สามารถพิจารณาได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ประสิทธิภาพระดับองค์การ เกิดจากสภาพแวดล้อมองค์การที่อยู่ใน สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพแตกต่างกัน
2. ประสิทธิภาพระดับบุคคล เกิดจากความรู้ ความสามารถ ทักษะ **บุคคล** ในการดำเนินการ นอกจากนี้ประสิทธิผลยังมีสาเหตุมาจากทัศนคติที่มีต่อสิ่งหนึ่งด้วย โดยมีแรงจูงใจเป็นตัวสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีประสิทธิผลหรือไม่ และขณะเดียวกัน ภาวะความบีบคั้น อาจเป็นสิ่งเร่งรัดหรืออุปสรรคต่อประสิทธิผลของบุคคลได้

3. ประสิทธิภาพระดับกลุ่ม เกิดจากความยึดเหนี่ยวผูกพัน เป็นความรู้สึกของคนในกลุ่มที่มีความผูกพัน กลุ่มที่มีการยึดเหนี่ยวผูกพันกันสูงจะมีประสิทธิภาพสูง กลุ่มที่มีการยึดเหนี่ยวผูกพันกันต่ำจะมีประสิทธิภาพต่ำไปด้วย

นงลักษณ์ เรือนทอง (2550, หน้า 16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์การที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง องค์การที่ที่ประสบผลสำเร็จในการผลิตผลลัพธ์ที่มีคุณภาพด้วยสมรรถนะเพื่อความอยู่รอดขององค์กร

ชาญชัย ไชยคำภา (2551, หน้า 33) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การทำงานของกลุ่มคนในองค์กรที่มุ่งให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ ประสิทธิภาพนั้นบางส่วนก็เน้นเฉพาะบางส่วนก็เน้นที่ระบบบางส่วนเป้าหมายขององค์กร แต่การเน้นทั้งระบบครอบคลุมมากกว่าประสิทธิภาพอาจจะไม่ประหยัดหรือไม่เกิดประสิทธิภาพก็ได้

Schermerhorn, Hunt and Osborn, (2002, p. 57 อ้างถึงใน บัณฑิต ผังนิรันดร์, 2550, หน้า 18) ได้ให้ความจำกัดความของประสิทธิภาพขององค์กร แบ่งเป็น 3 ระดับ ตามพื้นฐานขององค์กร ได้แก่ ประสิทธิภาพขององค์กร ประสิทธิภาพของบุคคล และประสิทธิภาพของกลุ่ม

กล่าวโดยสรุป ประสิทธิภาพขององค์กร แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1) ประสิทธิภาพระดับองค์กร เกิดจากสภาพแวดล้อมองค์กรที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน จะส่งผลต่อประสิทธิภาพแตกต่างกัน 2) ประสิทธิภาพระดับบุคคล เกิดจากความรู้ ความสามารถ ทักษะ ของบุคคลในการดำเนินการ และ 3) ประสิทธิภาพระดับกลุ่ม เกิดจากความยึดเหนี่ยวผูกพันเป็นความรู้สึกของคนในกลุ่มที่มีความผูกพัน

การวัดประสิทธิภาพขององค์กร

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551, หน้า 102-103) กล่าวว่า การประเมินผลหรือการวัดประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ตามระยะเวลาที่ทำการประเมิน ดังนี้

1. การประเมินระหว่างการดำเนินงาน เป็นการประเมินเพื่อติดตามดูผลผลิตของโครงการในขณะที่โครงการนั้น ๆ กำลังดำเนินอยู่ การประเมินประเภทนี้ให้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์ที่จำเป็นแก่ผู้จัดการโครงการและผู้ตัดสินใจเพื่อปรับนโยบาย วัตถุประสงค์ ตลอดจนการจัดการทรัพยากรของโครงการ ผลจากการประเมินระหว่างดำเนินการนี้ อาจจะทำให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนโครงการใหม่ได้ด้วย

2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินเพื่อวิเคราะห์ผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการ การประเมินประเภทนี้จะให้สารสนเทศที่จำเป็นทั้งหมดแก่ผู้ตัดสินใจและผู้วางแผน สำหรับใช้เพื่อการวางแผนโครงการใหม่ และเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลในอนาคตต่อไป

3. การประเมินย้อนหลัง เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบย้อนหลังเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้วในช่วงระยะเวลาหนึ่งว่า มีผลกระทบจากโครงการหรือไม่อย่างไร ประสิทธิภาพทั้งหมดขององค์การเป็นเรื่องที่วัดได้ยากมาก ทั้งนี้เพราะขนาดที่ใหญ่โตขององค์การความหลากหลายในด้านภารกิจ และการแยกย่อยออกเป็น ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่หลากหลายขององค์การขณะเดียวกันองค์การจะมีกิจกรรมที่หลากหลาย และดำเนินการเพื่อรองรับเป้าหมายหลาย ๆ ประการพร้อมกัน ทำให้เกิดผลต่าง ๆ มากขึ้นผลที่เกิดขึ้นมีทั้งผลจงใจให้เกิดขึ้น และผลที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง การวัดประสิทธิผลไว้มากมาย ดังนี้

Gibson (1972 อ้างถึงใน วิจิตรตา ประชาชาติ 2556, หน้า 36-37) ได้นำความหมายของประสิทธิผลขององค์การที่ Chris Argyris ได้ให้ไว้ว่าเป็นสภาวะซึ่ง “องค์การตามระยะเวลาที่ผ่านไปเพิ่มผลผลิตขึ้น (Outputs) ในขณะที่ตัวป้อน (Inputs) คงที่หรือลดน้อยลงหรือมีผลผลิตที่คงที่ในขณะที่ตัวป้อนลดลงมาผสมผสานกับมิติเวลา ทำให้การวิเคราะห์ขององค์การจะต้องวิเคราะห์กระบวนการหรือวงจรของการนำทรัพยากร ซึ่งเป็นปัจจัยหรือตัวป้อนมาจัดการให้ออกมาเป็นผลกลับสู่สภาพแวดล้อมผ่านระยะเวลา โดยมีเครื่องบ่งชี้ซึ่งสามารถจำแนกตามระยะเวลาได้ ดังนี้

1. เครื่องบ่งชี้ระยะสั้น (Short-Run) ซึ่งวัดได้จากการผลิต ประสิทธิภาพ และความพอใจ

2. เครื่องบ่งชี้ระยะกลาง (Intermediate) ซึ่งวัดได้จากความสามารถในการปรับตัว และการพัฒนา

3. เครื่องบ่งชี้ระยะยาว (Long-Run) ซึ่งก็คือ ความอยู่รอดขององค์การ
Gibson และคณะ (1973 อ้างถึงใน พงษ์เทพ จันทสุวรรณ, 2553, หน้า 155) มีการพิจารณาในมิติด้านเวลาผสมผสานกับองค์ประกอบภายในองค์การ เช่น ด้านการผลิต ความมีประสิทธิภาพความพึงพอใจกับองค์ประกอบภายในองค์การที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ เช่น ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการพัฒนาตลอดจนความสามารถในการอยู่รอดขององค์การในระยะยาว ในขณะที่แนวคิดของ Negandhi และ

Reimann (1973, p. 462) กลับมององค์ประกอบของประสิทธิผลในมิติด้านพฤติกรรมและมิติด้านเศรษฐกิจขององค์การ

Campbell (1977, pp. 36–41 อ้างถึงใน พงษ์เทพ จันทสุวรรณ, 2553, หน้า 155) ได้เสนอการสร้าง “เกณฑ์การวัดประสิทธิผลขององค์การ” ไว้ดังนี้

- 1) ประสิทธิผลโดยรวมขององค์การ
- 2) ผลិតภาพ
- 3) ประสิทธิภาพ
- 4) กำไร
- 5) คุณภาพ
- 6) อุบัติเหตุ
- 7) การเติบโต
- 8) อัตราการขาดงาน
- 9) อัตราการออกจากงาน
- 10) ความพึงพอใจในการทำงาน
- 11) การจูงใจในการทำงาน
- 12)ขวัญกำลังใจในการทำงาน
- 13) การควบคุมในองค์การ
- 14) ความขัดแย้ง/ความผูกพัน
- 15) ความยืดหยุ่นในการทำงาน/การปรับตัว
- 16) การวางแผนและการกำหนดเป้าหมาย
- 17) ความเห็นพ้องต้องกันเป้าหมาย
- 18) เป้าหมายขององค์การในระดับนานาชาติ
- 19) ความสอดคล้องกันระหว่างบทบาทและปทัสสถานขององค์การ
- 20) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในการบริการ
- 21) ทักษะด้านการทำงานของฝ่ายบริหาร
- 22) การจัดการสารสนเทศ และการสื่อสาร
- 23) ความพร้อม
- 24) การใช้สภาพแวดล้อมให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การ
- 25) การประเมินจากองค์การภายนอก

- 26) เสถียรภาพขององค์การ
- 27) ค่านิยมของทรัพยากรมนุษย์
- 28) การมีส่วนร่วมและการใช้อิทธิพลร่วมกัน
- 29) การเน้นหนักทางด้านการฝึกอบรม และการพัฒนา
- 30) การเน้นหนักขององค์การไปสู่ความสำเร็จ

อย่างไรก็ตามตามเกณฑ์การวัดประสิทธิผลขององค์การที่แบบแคมป์ ได้นำเสนอไว้ข้างต้น แม้ว่าจะมีผลประโยชน์ในการนำไปประเมินเพื่อชี้วัดประสิทธิผลขององค์การแต่เกณฑ์หลายข้อมีความขัดแย้งกันอยู่ หากจะนำไปใช้ให้ได้ผลจำเป็น ต้องทบทวน และเลือกเกณฑ์การประเมินที่มีความสอดคล้องกับองค์การมากที่สุด

จากความหมายประสิทธิผลของนักวิชาการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการทำงานร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ได้ผลงานหรือผลผลิตตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร ให้สำเร็จลุล่วงตั้งประสงค์ หรือที่คาดหวังไว้ เป็นหลัก หรือเป็นเครื่องตัดสินใจว่าบริหารองค์การประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ

ประสิทธิผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

วิรัช จิรัชนิภาวรรณ (2551, หน้า 27-31) ได้ให้หลักการบริหารจัดการตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 8 ประการ ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การพึ่งพาตัวเอง การเสริมสร้างคุณภาพคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน การร่วมกลุ่มสร้างเครือข่าย ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งแต่ละหลักการมีรายละเอียดดังนี้

1. ความพอเพียง หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนเน้นการผลิตและบริโภคโดยยึดทางสายกลาง ความพอประมาณ และความพอดีในเวลาเดียวกัน ก็สามารถก้าวให้ทันยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีความหมายรวมถึงความพอเพียงในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 ด้านจิตใจ คือ รู้จักพอ พอประมาณ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ยึดมั่นในทางสายกลาง

1.2 ด้านสังคม คือ การมุ่งให้เกิดความสงบ ประชาชนมีเมตตา เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามัคคีร่วมมือเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันโดยปราศจากการเบียดเบียนและการเอาวัดเอาเปรียบ

1.3 ด้านวัฒนธรรม คือ การสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัดคอดอ้อม มีชีวิตที่เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นเป็นทาสของอบายมุข และบริโภคนิยม

1.4 ด้านเศรษฐกิจ คือ สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ พึ่งพาตัวเองพ้นจากความอยากจน มีรายได้เพิ่มสูงขึ้น และพ้นจากการเป็นหนี้สิน

1.5 ด้านเทคโนโลยี คือ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพของตนเองและชุมชน

1.6 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การไม่เบียดเบียนธรรมชาติมากเกินไป การอยู่ร่วมธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอดี คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมกับอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนตัดสินใจและลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบตลอดอดอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจปฏิบัติ และประเมินผล ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต อุดหนุน ความเพียร และสติปัญญา

3. การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนมีการเตรียมความพร้อมรู้เท่าทันต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวมีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

4. การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่อยู่ได้ด้วยตนเองไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือชุมชนมากเกินไป โดยเน้นความสามารถของประชาชนในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อเลี้ยงประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่ประชาชนหรือชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของ กล่าวคือ

4.1 ด้านจิตใจ คือ การทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนร่วมเป็นที่ตั้ง

4.2 ด้านสังคม คือ การพิจารณาถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของแต่ละชุมชน เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งและเป็นอิสระ

4.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนในชุมชนอย่างชาญฉลาด และหาหนทางเพิ่มมูลค่า โดยยึดหลักการของความยั่งยืนด้านเทคโนโลยี จะพิจารณาถึงการเลือกใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน

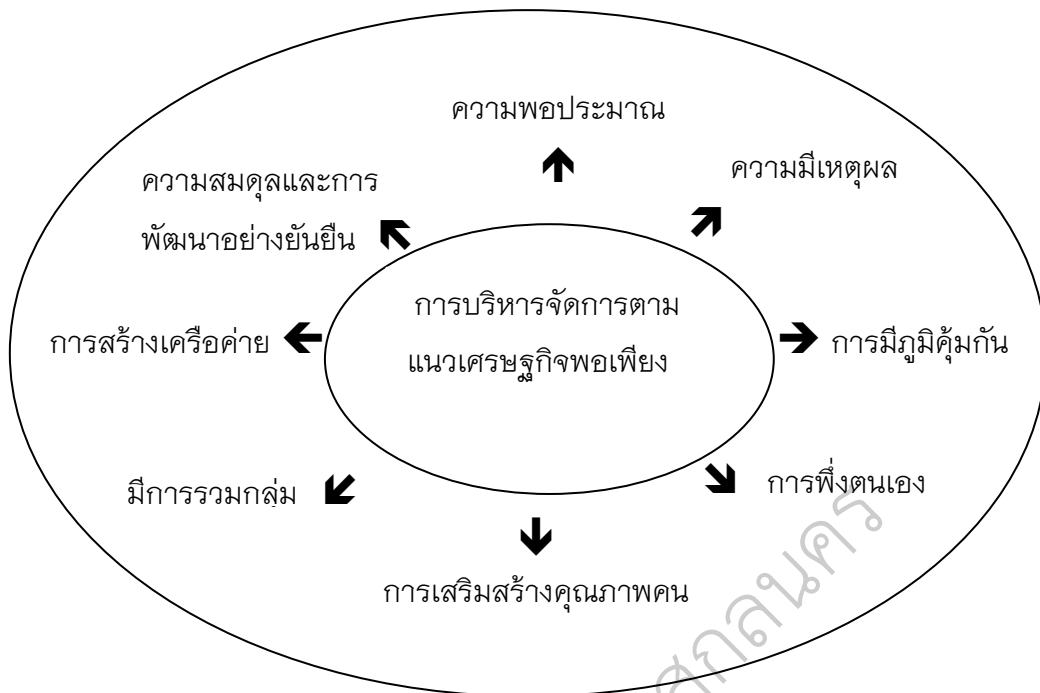
4.4 ด้านเศรษฐกิจ คือ การสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชน โดยยึดถือหลักการตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มุ่งเน้นการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการบริโภค หากเหลือจึงจะจำหน่าย ทั้งนี้จะต้องมีการประหยัด ลดค่าใช้จ่ายยึดหลักการพออยู่ พอกิน พอใช้ และสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในชุมชนของตนเอง

5. การเสริมสร้างคุณภาพคน หมายถึง การเสริมสร้างจิตใจของประชาชน และชุมชนในระดับชาติ เช่น การมีคุณธรรม การละความชั่วและทำความดี การไม่เบียดเบียน การมีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเพียร ความอดทน ความรอบคอบ เป็นต้น เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของชุมชนที่ได้กำหนดไว้

6. การรวมกลุ่ม หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม เพื่อให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ และนำมาซึ่งการกระจายรายได้ที่ดียิ่งขึ้น

7. การสร้างเครือข่าย หมายถึง ประชาชนและชุมชนร่วมมือกันสร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน โดยอาศัยหลักการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยอาศัยหลักการเชื่อมโยงที่ไม่เบียดเบียน มีการแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

8. ความสมดุลและการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนยึดถือการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม มีความสมดุลระหว่างกระแสการแข่งขันภายใต้โลกาภิวัตน์ และกระแสท้องถิ่นนิยมที่มีความหลากหลายในโครงสร้างการผลิต มีการลงทุนทางสังคมที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของท้องถิ่นที่ตั้งาม

ภาพประกอบ 7 หลักสำคัญของประสิทธิผลการดำเนินงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชน 8 ประการ
ที่มา : วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2551, หน้า 32)

สรุปการบริหารจัดการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน คือ หลักการบริหารจัดการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 8 ประการ ประกอบไปด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การพึ่งตนเอง มีการรวมกลุ่ม การเสริมสร้างคุณภาพคนให้มีความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไป การรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่ายความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน

กล่าวโดยสรุปประสิทธิผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ หมายถึง การดำเนินการตามวัตถุประสงค์อย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งต้องอาศัยความรอบคอบและวิสัยทัศน์ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในการกล่าวถึงความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเห็นได้ว่า มีผู้ให้ความหมายได้สอดคล้องกัน ดังนี้

เสน่ห์ จามริก (2542, หน้า 164-167) มีความเห็นว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เปรียบเสมือนเสาเข็มที่เป็นรากฐานของชีวิต และรากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เป็นการดำรงชีวิตปฏิบัติภารกิจแบบคนจน มีพอสมควร พออยู่ได้โดยที่ไม่ยึดติดกับตำรา มากเกินไป ทำอย่างมีความสามัคคี มีเมตตาเอื้อเฟื้อต่อกัน พึ่งตนเองได้ ผลิตอะไรพอมีที่ จะใช้อยู่ได้ด้วยตนเอง เป็นทางสายกลาง ทำพอประมาณ มีเหตุผล มีความสมดุล การพัฒนา ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน

สุเมธ ตันติเวชกุล (2543, หน้า 2) ได้กล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน กำหนดอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงใหลในวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด หันมายึดทางสายกลางในการดำรงชีวิต ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นพื้นฐานของความมั่นคงในการดำรงชีวิต ส่งผลให้สามารถใช้หลักการพึ่งพาตนเองได้อย่างชาญฉลาด ไม่ประมาท รู้จักใช้ทรัพยากรเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ตนเองและส่วนรวม โดยยึดหลักพึ่งพาอาศัยกันและความมีเมตตา

ประเวศ วะสี (2548, หน้า 28) ได้กล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอเพียง 7 ประการ ได้แก่ พอเพียงสำหรับทุกคน จิตใจพอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชน เข้มแข็งพอเพียง ปัญหาพอเพียง อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง และ มีความมั่นคงพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล ความสมดุล คือ ความปกติ และยั่งยืน คือ เศรษฐกิจทางสายกลาง เชื่อมโยงเข้าด้วยกันไม่ว่าจะ เป็น กาย ใจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักคิดในการดำรงชีวิตเพื่อนำสู่การปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนเป็นอยู่ ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุมีผล บนพื้นฐานของความมีสติ มีความสามัคคี มีเมตตาเอื้อเฟื้อต่อกัน รู้จักใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ตนเองและส่วนรวม พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อย่างไม่ประมาท

กรอบแนวคิดและองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

“เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy
 คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ
 จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่
 Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำรา
 เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่
 และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่า
 เราก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ
 เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 23 ธันวาคม 2542

“อันนี้เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า
 ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง
 จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป
 แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร
 บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้
 แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ
 ทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล
 การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม
 ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

องค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน
 ในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมา
 ประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
 มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคง ความยั่งยืนของการพัฒนา

2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติ
 ตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3) ค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน
 ดังนี้

(1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มาก
 เกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับ
 พอประมาณ โดยมีหลักของความพอประมาณ (พอดี) ใน 5 ประการ ดังนี้

1.1 พอดีด้านจิตใจ คือ เข้มแข็งมีจิตสำนึกที่ดีเอื้ออาทรประนีประนอม
 นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม

1.2 พอดีด้านสังคม คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลรู้จักสามัคคีสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน

1.3 พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบและเกิดความยั่งยืนสูงสุด

1.4 พอดีด้านเทคโนโลยี คือ รู้จักใช้เทคโนโลยีเหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและพัฒนาจากภูมิปัญญาชาวบ้านก่อน

1.5 พอดีด้านเศรษฐกิจ คือ เพิ่มรายได้ลดรายจ่ายดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตน

(2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ โดยมีหลักของความมีเหตุผล ดังนี้

2.1 ยึดความประหยัดตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้านลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพ

2.2 ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริตแม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ

2.3 ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

2.4 ไม่หยุดนิ่งที่หาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก

2.5 ปฏิบัติตนในแนวทางที่ศีลละเลิกสิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตนเองทำลายผู้อื่นพยายามเพิ่มพูนรักษาความดีที่มีอยู่ให้จงกามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล โดยมีหลักของการมีภูมิคุ้มกัน ดังนี้

3.1 มีความรู้รอบคอบและระมัดระวัง

3.2 มีคุณธรรมซื่อสัตย์สุจริตขยันอดทนและแบ่งปัน

4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

(1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

(2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ต้องคำนึงถึง 4 ด้าน

ตาราง 1 การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

ด้านเศรษฐกิจ	ลดรายจ่าย/เพิ่มรายได้/ใช้ชีวิตอย่างพอควร/ คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ/มีภูมิคุ้มกัน/ไม่เสี่ยงเกินไป / การเฝ้าระวังเลือกสำรอง
ด้านสังคม	ช่วยเหลือเกื้อกูล/รู้จักสามัคคี/สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว และชุมชน
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ/เลือกใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างรู้ค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด/ฟื้นฟูทรัพยากร เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด
ด้านวัฒนธรรม	รักและเห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย/เห็น ประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ รู้จักแยกแยะและเลือกรับวัฒนธรรมอื่น ๆ

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต, กรมที่ดิน (2560)

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี

เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ขับเคลื่อนหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ในขณะที่แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือ แบบพื้นฐานกับแบบก้าวหน้า ได้ดังนี้

ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่พอเพียง แม้กระทั่งสำหรับการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และมีข้อสมมติว่า มีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าวจากการแก้ปัญหาความเสี่ยงเรื่องน้ำ จะทำให้เกษตรกรสามารถมีข้าวเพื่อการบริโภคยังชีพในระดับหนึ่งได้ และใช้ที่ดินส่วนอื่น ๆ สนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว รวมทั้งขายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว

อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่งในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ก็จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน ราชการ มูลนิธิ และภาคเอกชน ตามความเหมาะสม

ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของ การสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกัน ในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่าง ๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ

กล่าวคือ เมื่อสมาชิกในแต่ละครอบครัวหรือองค์กรต่าง ๆ มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นแล้วก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและ

ส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลัง และความสามารถของตน ซึ่งจะสามารถทำให้ชุมชนโดยรวมหรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้น ๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริง

ความพอเพียงในระดับประเทศเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบทั่วถึง ซึ่งครอบคลุม ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กร อื่น ๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้จะเป็นประโยชน์ในการ สืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือร่วมมือ กันพัฒนา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วย ชุมชน องค์กร และธุรกิจต่าง ๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง กลายเป็นเครือข่ายชุมชน พอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ดีที่สุด

“ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบและทำงานตั้งอธิษฐาน ตั้งปณิธาน ในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่มีความความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้ ฉะนั้นถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความคิดและมีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้อื่น ซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขอย้ำพอดควร พออยู่พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 23 ธันวาคม 2542

การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เสนอให้ริเริ่มการสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสานต่อความคิดและ เชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างหลากหลาย

รวมทั้งเพื่อจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับ และการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง

“ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น
เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือ ความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน
ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา
เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว
จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป
การถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญ ให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ
ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น
ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว
และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 19 กรกฎาคม 2517

จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระองค์ นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา จะพบว่า พระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนามาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนมีคุณธรรม เป็นกรอบในการดำรงชีวิตซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันภายใต้ชื่อว่า เศรษฐกิจพอเพียง

สศช. จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่าง ๆ มาร่วมกันกลั่นกรองพระราชดำรัสฯ สรุปรูปเป็นนิยามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้เชิญเชิญมาเป็นปรัชญานำทาง ในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีความเข้าใจและนำไปประกอบการดำเนินชีวิต

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างเครือข่ายเรียนรู้ ให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยในทุกภาคส่วน

วัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ให้ได้เหมาะสม และปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเสริมพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งรักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย

การขับเคลื่อนจะเป็นลักษณะเครือข่ายและระดมพลังจากทุกภาคส่วน แบ่งเป็น 2 เครือข่ายสนับสนุนตามกลุ่มเป้าหมายเบื้องต้น ได้แก่

- 1) เครือข่ายด้านประชาสังคมและชุมชน และ
- 2) เครือข่ายธุรกิจเอกชน

นอกจากนี้แล้วยังมีเครือข่ายสนับสนุนที่ร่วมมือกันทำงานตามภารกิจ 3 ด้าน ได้แก่

- 1) เครือข่ายพัฒนาวิชาการและส่งเสริมการศึกษาวิจัย
- 2) เครือข่ายสร้างกระบวนการเรียนรู้
- 3) เครือข่ายสร้างความเข้าใจและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ทั้งนี้แกนกลางขับเคลื่อนมี 3 ระดับ ได้แก่ คณะที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียงใน สศช. ซึ่งจะเป็นหน่วยปฏิบัติงานในการดำเนินงาน

การขับเคลื่อนจะเป็นในลักษณะเครือข่ายและระดมพลังจากทุกภาคส่วน โดยมีแกนกลางขับเคลื่อน 3 ระดับ ได้แก่ คณะที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียงใน สศช. ซึ่งจะเป็นหน่วยปฏิบัติในการดำเนินงาน และจะทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายผลการดำเนินงาน เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เนื่องในวโรกาสมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษาครบรอบ 80 พรรษา ในเดือนธันวาคม 2550 (สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) เข้าถึงได้จาก
<http://www.sufficiencyeconomy.org/detail.swf>

บริบทของบ้านมูลอัน ตำบลคำพื อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

ประวัติบ้านมูลอัน

บ้านมูลอัน หมู่ที่ 2 ตำบลคำพื อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม แต่ก่อนเป็นเผ่า
 ภูไท มาจากเมืองมหาชัย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ย้ายมาครั้งแรกทั้งหมด
 6 ครอบครัว โดยตั้งชื่อบ้านว่า บ้านนาสามขา ยางสามต้น อันสามขวย ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อ
 หมู่บ้านใหม่ว่า “บ้านมูลอัน” หมู่ที่ 5 ตำบลก้านเหลือง ประกอบด้วยบ้านกลาง บ้านมูลอัน
 ใหญ่ บ้านมูลอันน้อย เมื่อปี พ.ศ. 2515 แยกบ้านกลางออกเป็นหมู่ที่ 15 ตำบลก้านเหลือง
 เมื่อปี พ.ศ. 2521 แยกบ้านมูลอันน้อยเป็นหมู่ที่ 17 ตำบลก้านเหลือง และในปี พ.ศ. 2523
 ได้แยกตำบลก้านเหลืองบางส่วนเป็นตำบลคำพื บ้านมูลอัน จึงได้ขึ้นกับตำบลคำพื อำเภ
 นานาแก จังหวัดนครพนม จนถึงปัจจุบัน

คำขวัญบ้านมูลอัน

หมู่บ้านพอเพียง เคียงคู่คุณธรรม

ศาล้ำประเพณี วัดโพธิ์ศรีรวมใจ

สดใสชาวโนนา ยางพารามากหลาย

ด้านสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

1. ที่ตั้งอาณาเขตของหมู่บ้านมูลอัน เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตความ
 รับผิดชอบของตำบลคำพื อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม โดยห่างจากอำเภอนาแก
 ประมาณ 13 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดนครพนม 80 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดกับ
 พื้นที่ข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดต่อบ้านหนองบ่อ หมู่ที่ 12 ตำบลหนองบ่อ อำเภ
 นานาแก จังหวัดนครพนม

ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อบ้านมูลอันน้อย หมู่ที่ 7 ตำบลคำพื อำเภอนาแก
 จังหวัดนครพนม

ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อบ้านคำพื หมู่ที่ 1 ตำบลคำพื อำเภอนาแก
 จังหวัดนครพนม

ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อบ้านกลาง หมู่ที่ 6 ตำบลคำพื อำเภอนาแก
จังหวัดนครพนม

2. จำนวนครัวเรือนและประชากรในหมู่บ้าน

- จำนวนครัวเรือน 85 ครัวเรือน
- ประชากรทั้งสิ้น 341 แยกเป็นชาย 180 คน หญิง 161 คน

3. สถานที่สำคัญของหมู่บ้าน

- วัดโพธิ์ศรี
- อ่างเก็บน้ำห้วยผักดอก
- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- โรงเรียนบ้านกลางมูลอัน

4. การคมนาคมของหมู่บ้าน (ระบุเส้นทาง ถนน ระยะทางที่เข้าสู่หมู่บ้าน)

- ถนนคอนกรีตสายบ้านมูลอัน-บ้านนาทุ่ง ตำบลหนองบ่อ ระยะทาง

5 กิโลเมตร

- ถนนคอนกรีตสายบ้านคำพื-บ้านมูลอัน ระยะทาง 3 กิโลเมตร

5. แหล่งน้ำ (แหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นในหมู่บ้าน)

- หนองลิม
- หนองชะโน
- ระบบประปาหมู่บ้าน

6. คณะกรรมการหมู่บ้าน

1. นายวัชรพงษ์ หลาบโพธิ์	ประธาน
2. นายส่วน บุตรชา	รองประธาน
3. นายโกเมฆ ทันอินทรอาจ	เลขานุการ
4. นางดวงเนตร คำมุงคุณ	เหรัญญิก
5. นางพัชราพรรณ ทาไพบยา	ผู้ช่วยเหรัญญิก
6. นางปรีชา แสนศรี	ปฏิคม
7. นายเสมอ เชื้อตาพระ	ประชาสัมพันธ์
8. นายประจวบ เพียรกายลุน	กรรมการ
9. นายสุนทร ครุฑบิน	กรรมการ
10. นางสาวยินดี คำภูษา	ส.อบต.คำพื

11. นางไพบุลย์ ทาใบยา ส.อบต.คำพื้
 12. นางคอง ครุฑบิน อสม.
 13. นายบุญเทียม สุภาพ่อ กรรมการ
 14. นายนครไทย ศรีสุธรรม กรรมการ
 15. นายบุญจันทร์ เขื่อนตาพระ กรรมการ
 16. นายเฮือง บุตรชา ที่ปรึกษา
7. ข้อมูลกลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน ดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)
1. กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่	26
2. กลุ่มแปรรูปอาหาร	20
3. กลุ่มเลี้ยงปลาดุกในบ่อซีเมนต์	20
4. กลุ่มเพาะชำกล้าไม้	20
5. กลุ่มเพาะเห็ด	35
6. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	90
7. กลุ่มจักสาน	15
รวม	226

8. ข้อมูลผลิตภัณฑ์ดีเด่นของชุมชน
 - เห็ดนางฟ้า
 - ยางแผ่น
 - ข้าวหอมมะลิ
9. ข้อมูลทางการศึกษา
 - มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 1 แห่ง ครู 6 คน
10. ข้อมูลทางศาสนา
 - วัด จำนวน 1 แห่ง พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป

11. รายได้-รายจ่ายของประชาชนในหมู่บ้าน (ข้อมูล จปฐ.ปี 2560)
 - รายได้เฉลี่ยต่อคนของประชาชนในหมู่บ้าน 28,907.18 บาท
 - รายจ่ายเฉลี่ยของประชาชนในหมู่บ้าน 700 บาท/คน/ปี
12. วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน
 1. ประเพณีทำบุญปีใหม่ ทำบุญตักบาตร จัดกิจกรรมในเดือนมกราคม
 2. ประเพณีทำบุญประทายเป็นข้าวเปลือก จัดกิจกรรมในเดือนกุมภาพันธ์
 3. ประเพณีทำบุญข้าวจี่ จัดกิจกรรมในเดือนมีนาคม
 4. ประเพณีสงกรานต์ จัดกิจกรรมในเดือนเมษายน
 5. ทำบุญบั้งไฟ จัดกิจกรรมในเดือนพฤษภาคม
 6. บุญผ้าป่า จัดกิจกรรมในเดือนมิถุนายน
 7. ประเพณีทำบุญเข้าพรรษา จัดกิจกรรมในเดือนกรกฎาคม
 8. ทำบุญข้าวประดับดิน จัดกิจกรรมในเดือนสิงหาคม
 9. ทำบุญห่อข้าวสาก จัดกิจกรรมในเดือนกันยายน
 10. ทำบุญออกพรรษา จัดกิจกรรมในเดือนตุลาคม
 11. บุญกฐิน, ลอยกระทง จัดกิจกรรมในเดือนพฤศจิกายน
 12. บุญผ้าป่า จัดกิจกรรมในเดือนธันวาคม

ค่านิยม

1. ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง
2. ชยัน ประหยัด เก็บออม
3. พึ่งตนเองก่อนพึ่งคนอื่น
4. มีความสามัคคีเกื้อกูลกัน
5. มีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย
6. การลด ละ เลิก อบายมุข

การแบ่งการปกครองเป็น 2 ตำบล คือ

- ตำบลบุรพาวรรณ โดยมีนายกุลส แก้วพิกุล เป็นหัวหน้าตำบล
- ตำบลราษฎร์บูรณะ โดยมีนายเสมอ เชื้อตาพระ เป็นหัวหน้าตำบล

ด้านจิตใจและสังคม

1. ด้านความสามัคคี ชุมชนมีความรักสามัคคี สัมครสมาน รักใคร่กันนับถือ

กันเป็นญาติมิตรพี่น้อง ไม่มีการแตกแยกแบ่งฝ่ายกัน เช่น

- มีการปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อม ครั้วเรือน การปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ
- มีการบำรุงศาสนาสถาน สร้างโบสถ์ เสร็จภายใน ๒ ปี มูลค่า 2,000,000 บาท
- มีการอนุรักษ์ศาสนาสถานเก่าให้คงอยู่ เช่น ศาลาการเปรียญไม้ กุฏิหลังเก่าไว้เป็นมรดกชุมชน
- คงรักษาประเพณีลงแขกช่วยเหลือกัน เช่น การสร้างปรับบ้านเรือน การดำนาข้าว เป็นต้น

ข้อปฏิบัติหรือระเบียบของหมู่บ้าน

1. ไม่ให้ผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้าน
2. ไม่ให้ผู้นำในหมู่บ้านรับรองสิทธิและเอกสารให้กับผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
3. ไม่ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือให้กับผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
4. ไม่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เข้าร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
5. ไม่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดกู้ยืมเงินกองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้าน
6. งานศพในหมู่บ้านปลอดจากเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์
7. การทะเลาะวิวาทในหมู่บ้าน ในกรณีที่ไม่มีการทำร้ายร่างกายให้ว่ากล่าว

ตัดเตือน

8. หากมีการทะเลาะวิวาทและมีการทำร้ายร่างกายให้ปรับทั้งสองฝ่าย ๆ ละ 5,000 บาท และนำเงินดังกล่าวเข้ากองกลางของหมู่บ้าน

ยึดมั่นหลักประชาธิปไตย

1. การจัดเวทีประชาคม มีตัวแทนคนในครั้วเรือนเข้าร่วมเวทีประมาณ ร้อยละ 80 ของครั้วเรือนที่อยู่ จริงในหมู่บ้าน มีวิธีการเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็น เพื่อหามติข้อตกลงในการดำเนินงานให้เสียงส่วนมากเป็นที่ยอมรับ ต้องฟังเหตุผลจากเสียงส่วนน้อยด้วย

2. นำมติข้อตกลงที่ประชุมประชาคมสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว เพื่อให้ประชาชนทั่วไปทราบ

3. การสื่อสารให้ประชาชนรับทราบผลการประชุมโดยตัวแทนคุ้มขยายผล
4. คนในหมู่บ้านที่มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 341 คน ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

หลังสุดตามข้อมูล จปฐ.ปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 100

คุณธรรมจริยธรรม

1. คนในหมู่บ้านได้แสดงออกถึงความศรัทธาในหลักปฏิบัติของศาสนา ร่วมในกิจกรรมเพื่อการ ก่อเกิดความเข้าใจในคำสอนของศาสนา สร้างความเชื่อและศรัทธาเพื่อกล่อมเกลาคิดใจให้เหมาะสมกับค่านิยมของสังคม เช่น การเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาที่ชุมชนจัดขึ้น หรือกิจกรรมตามวันสำคัญทางศาสนาทุกวันพระเป็นประจำ

2. คนในหมู่บ้านปฏิบัติต่อกันด้วยหลักมนุษยสัมพันธ์ เคารพยกย่องให้เกียรติ แสดงออกด้วยท่าทีตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นหรือตามมารยาทไทย เช่น การไหว้การขอโทษ การขอบคุณและอื่น ๆ การช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน ด้วยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันทั้งชุมชน

3. คนในครัวเรือนมีการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ยกย่องให้เกียรติ ลักษณะเด่นที่แสดงให้เห็นชัดเจน เช่น การเคารพ ปู่ ย่า ตา ยาย ปิตา มารดา ผู้อาวุโส

คนในชุมชนปลอดอบายมุข

1. หมู่บ้านปลอดยาเสพติด มีกิจกรรมการจัดการกับปัญหาเสพติดโดยการรณรงค์ให้ความสำคัญแก่ กลุ่มเยาวชน การทำป้าย การอบรมครอบครัวพัฒนาการจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน การอยู่เวรยามในชุมชน

2. ในรอบปีหมู่บ้านมีกระบวนการส่งเสริมการ ลด ละ เลิก อบายมุข กิจกรรมการส่งเสริม การลด ละ เลิก เช่น กิจกรรมงดเหล้าในงานศพ โครงการธรรมะสัญจร ป้ายรณรงค์

3. คนในหมู่บ้านไม่ติดสุรา ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ปี 2560 ข้อ 32 จำนวน 317 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4. คนในหมู่บ้านไม่สูบบุหรี่ ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ปี 2560 ข้อ 33 จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 95

การเชื่อมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. คนในหมู่บ้านได้รับการเรียน มีความเข้าใจ ยอมรับและนำหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

2. หมู่บ้านจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่คนในหมู่บ้านในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสาธิตกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างพอประมาณ เพื่อการพึ่งตนเอง

3. ในระดับครัวเรือน นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในครัวเรือน ด้วยการเริ่มด้วยการทำ บัญชีรับ-จ่าย ในครัวเรือนทุกครัวเรือน ทำให้ได้ตัวเอง จึงเริ่มด้วยกิจกรรม ดังนี้

- กิจกรรมลดรายจ่าย เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน กิจกรรมตรวจสอบการใช้จ่ายประจำวันและลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น
- กิจกรรมเพิ่มรายได้ เช่น การแปรรูป พัฒนาผลิตภัณฑ์ กิจกรรมเสริมรายได้ลดต้นทุนการผลิตใน กิจกรรมของครัวเรือน เลือกรับใช้วิชาการเครื่องมือที่สามารถเรียนใช้งานได้เหมาะสมกับกิจกรรม และไม่กระทบกับฐานะทางเศรษฐกิจ สำหรับช่วยในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างผลผลิตและผ่อนแรง
- กิจกรรมการประหยัดมีการแบ่งรายได้เพื่อการสะสมทุนของครัวเรือนในรูปแบบต่าง ๆ และสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนต่าง ๆ ของชุมชน
- กิจกรรมการเรียนรู้ การทบทวนเพิ่มพูนความรู้ ความเชี่ยวชาญในงาน การอาชีพที่ทำประจำวัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครัวเรือนที่มีกิจกรรม อาชีพคล้ายกัน เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาและเพิ่มประสิทธิภาพ เช่น การทำน้ำหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยหมักใช้เองในครอบครัว
- กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในบริเวณบ้านให้สะอาดเรียบร้อยป้องกันการเกิดโรคระบาด ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และพืชพันธุ์ไม้ที่ครัวเรือนต้องการรวมทั้งเข้าร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์พัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่เป็นกิจกรรมของส่วนรวมอยู่เสมอ
- การแบ่งปัน เอื้ออาทร ทั้งกับคนในครัวเรือนและเพื่อนบ้าน ผลิตสิ่งของแบ่งปัน เช่น พืชผักสวนครัว ของใช้ในครัวเรือน อาหาร เป็นต้น

ด้านเศรษฐกิจ

1. การจัดทำบัญชีครัวเรือน
 2. อบรมให้ความรู้การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน
 3. การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้
- ครัวเรือนในหมู่บ้าน มีกิจกรรมเพื่อการลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น แปรรูป การทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาสุขภัณฑ์ใช้ในครัวเรือนเป็นวิทยากร/การอบรม/ศึกษาดูงาน
 - ครัวเรือนมีการผลิตและการอุปโภค/บริโภค เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพ

1. คนในครัวเรือนร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน
2. กลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน/ชุมชน มีการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพ และมีกระบวนการจัดการองค์ความรู้ลักษณะกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น เป็นแหล่งศึกษาดูงาน เป็นวิทยากร เป็นต้น

มีการออมที่หลากหลาย

1. ครัวเรือนมีการเก็บออมเงินจากข้อมูล จปฐ. ปี 2560 ร้อยละ 96.9 ของครัวเรือนทั้งหมด
 2. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีสมาชิก จำนวน 101 คน จัดตั้งเมื่อปลายปี พ.ศ. 2553 มีนายวิสิทธิ์ พรหมโคตร เป็นประธาน มีกิจกรรมการปล่อยเงินกู้ เพื่อให้สมาชิกนำไปเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ
 3. กองทุนหมู่บ้าน มีสมาชิก จำนวน 10 คน ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ปี 2544 โดยมีนายวิสิทธิ์ พรหมโคตร เป็นประธาน มีกิจกรรมการปล่อยเงินกู้ เพื่อให้สมาชิกนำไปเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ
 4. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคำพิ (ออมเงินวันละบาท) มีจำนวนสมาชิก 63 ครัวเรือน มีกิจกรรม คือ การรับฝากเงินออมเพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- มีการเรียนรู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ ไว้ เช่น การทำขนมมากเบ็ง การห่อข้าวต้มโบราณ การทำพานบายศรี การจักสาน การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การเลี้ยงหมูป่า การเพาะและขยายพันธุ์ผักหวานป่า การเลี้ยงวัวพันธ์พื้นเมือง
- ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นจุดเรียนรู้ชุมชน
1. หมอยาสมุนไพร หมอธรรม ถ่ายทอด โดย นายเกียน คำภูษา
 2. พราหมณ์บายศรีสู่ขวัญ ผู้นำทางตันพิธีกรรมทางศาสนา ถ่ายทอดโดย นายหนูหมั่น แสนศรี
 3. การจักสานไม้ไผ่ ถ่ายทอดโดย นายประจวบ เพียรภายลุน
 4. การทำไร่นาสวนผสม การเลี้ยงตุ๊กแก ถ่ายทอดโดย นายปัญญาจักษ์ พองผลา
 5. การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ถ่ายทอดโดย นายเสือง บุตรชา

6. หมอเดิน ถ่ายทอดโดย นายสุนทร ตรีภูบิน

7. ด้านช่างก่อสร้าง ปู่ยชีวภาพ ดนตรีพื้นเมือง ถ่ายทอดโดย

นายลิ เหล่าสุวรรณ

8. ช่างไม้ ช่างปูน จักสาน ถ่ายทอดโดย นายนครไทย ศรีสุธรรม

9. การเลี้ยงโคขุน การเลี้ยงไก่ชน ถ่ายทอดโดย นายส่วน บุตรชา

10. การเพาะเห็ดนางฟ้า ถ่ายทอดโดย นางไพบุลย์ ทาใบยา

11. การทำบายศรี ชนหมากเบ็ง ถ่ายทอดโดย นางบัญญัติ เพ็ชรภายลุน

12. การทอผ้า ถ่ายทอดโดย นางดวงเนตร คำมุงคุณ

13. การเลี้ยงหมูป่า ถ่ายทอดโดย นายวิสัย วงศ์ตาชี

14. การปลูกยางพารา ถ่ายทอดโดย นายกุศล แก้วพิกุล

15. การปลูกไม้กฤษณา ถ่ายทอดโดย นายอัมพร พลราชม

16. ด้านเงินทุนชุมชน ถ่ายทอดโดย นายวิสิทธิ์ พรหมโคตร

17. การปลูกผักหวาน ลิ่นฟ้าเตี้ย ถ่ายทอดโดย นายบุญทัน อินตัน

ศูนย์เรียนรู้ชุมชน

มีการรวบรวม สืบสาน ถ่ายทอด ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา เช่น ข้อมูลเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการดำรงชีวิต เช่น ตุ่มกบ ลอบดักปลา อุปกรณ์จับนก ตุ่มดักปลา เบ็ดข้อ แห สวิง เป็นต้น

ด้านการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

ได้มีการเรียนรู้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน เพื่อเป็นการลดรายจ่ายในการผลิต และลดรายจ่ายในครัวเรือน เช่น การทำน้ำหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยชีวภาพ การทำผลิตภัณฑ์สุขภาพไว้ใช้ในครัวเรือน การเปลี่ยนหลอดไฟประหยัดพลังงาน การทำก๊าซชีวภาพใช้ในครัวเรือน การสร้างโรงอบแผ่นยางพารา

การสร้างเครือข่ายภาคีพัฒนา

ได้มีการประสานการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านในรูปแบบของภาคีเครือข่าย เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ระดับตำบล กองทุนสวัสดิการชุมชน (ออมวันละบาท)

การพึ่งตนเอง

ได้มีการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและค่านิยม 10 ประการ ของจังหวัดนครพนม เช่น การพัฒนาสภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน การปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ การจัดสภาพแวดล้อมของครัวเรือนให้ สะอาด น่าอยู่ สวยงาม หน้าบ้านสวย หลังบ้านสวน ในบ้านงาม คนมีสุขภาพและจิตใจดี มีคุณธรรม

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. จิตสำนึกในการอนุรักษ์

มีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านดังนี้

1. นายวัชรพงษ์ หลาบโพธิ์	ประธาน
2. นายส่วน บุตรชา	รองประธาน
3. นายโกเมฆ ทันอินทรอาจ	กรรมการ
4. นายกุศล แก้วพิกุล	กรรมการ
5. นางปรีชา แสนศรี	กรรมการ
6. นางดวงเนตร คำมุงคุณ	กรรมการ
7. นางมอญ เมืองสุวรรณ	กรรมการ
8. นายลี เหล่าสุวรรณ	กรรมการ
9. นายปัญญาภัย พองผลา	กรรมการ
10. หลวงพ่อโสตา ญาณชโย	กรรมการ

2. มีการจัดระเบียบของชุมชนในการบำรุงดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

ของชุมชน

- 2.1 ห้ามบุกรุกเพื่อเข้าไปทำประโยชน์ในที่สาธารณะของหมู่บ้าน
- 2.2 ห้ามตัดไม้ในที่สาธารณะในหมู่บ้าน ยกเว้นเพื่อใช้ในส่วนรวมของ

หมู่บ้าน

2.3 กิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน เช่น การทำแนวเขตพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน การขุดลอกหนองสระโน การขุดลอกหนองลิม ลำห้วยขึ้น การปลูกต้นไม้รอบ ๆ หนองน้ำสาธารณะ

พลังงานจากธรรมชาติ

การทำก๊าซชีวภาพใช้ในครัวเรือน การสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากร มีการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต และทรัพยากรในหมู่บ้านตามสภาพของหมู่บ้านโดยการจักสานไม้ไผ่ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทำยางแผ่น การปลูกพืชสมุนไพรเพื่อทำยาพื้นบ้าน

มาตรฐานชุมชน

บ้านมูลอันได้สมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชนประเภทชุมชน ตามระบบมาตรฐานงานชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชนในปี พ.ศ. 2555

ข้อมูลสภาพปัญหาของชุมชน

เป็นการอธิบายข้อมูลสภาพปัญหาของชุมชนมีปัญหาใดบ้าง ดังตาราง 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ตาราง 3 สภาพปัญหาของชุมชนในด้านต่าง ๆ

ที่	สภาพปัญหาของชุมชนในด้านต่างๆ	ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ปัญหา
1	สภาพปัญหาจากข้อมูล กชช.2 ค ปี 2560 (เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย)	ด้าน 2 การประกอบอาชีพและการมีงานทำ (12) ผลผลิตจากการทำเกษตรอื่น ๆ (คะแนนที่ได้ 1)	-ผลผลิต -การเกษตรน้อย -ราคาผลผลิตตก -ไม่มีอาชีพเสริม -มีพื้นที่ทำการเกษตรไม่เพียงพอ	-ส่งเสริมการปลูกพืชดูแล -ปรับปรุงพันธุ์พืช/สัตว์ให้มีคุณภาพ -ส่งเสริมการทำอาชีพเสริม
		ด้านที่ 1 โครงสร้างพื้นฐาน (1) ถนน (คะแนนที่ได้ 2) (2) การกีฬา(คะแนนที่ได้ 2)	-ถนนลูกรัง -การรวมกลุ่มการเล่นกีฬาน้อย	-เสนอของบประมาณ -จัดสร้าง -สนับสนุนอุปกรณ์กีฬา -ส่งเสริมกีฬา -ระหว่างหมู่บ้าน/ตำบล
2	สภาพปัญหาจากข้อมูล จปฐ. ปี 2560 จากการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานปี 2560	หมวดที่ 1 สุขภาพดี (12) คนอายุ 6 ปีขึ้นไปออกกำลังกายสัปดาห์ละ 3 วัน จำนวนที่ต้องแก้ไข 3 คน	-เป็นผู้สูงอายุ	-ส่งเสริมสุขภาพ

ตาราง 3 (ต่อ)

ที่	สภาพปัญหาของชุมชนในด้านต่างๆ	ปัญหา	สาเหตุ
3	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	ค่าครองชีพสูง	- ส่งเสริมสุขภาพ
		สินค้าทางการเกษตรราคาต่ำ	- ไม่มีตลาดรองรับ/ราคาตกต่ำ
		ค่าใช้จ่ายต้นทุนในการผลิต	- ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง
4	ปัญหาด้านสังคม	การรับเอาวัฒนธรรมที่ผิดมาใช้ในการดำเนินชีวิต	- ชอบเรียนแบบ
		วัยรุ่นมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม	- ชอบเรียนแบบ
		ขาดการคิดวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อมูลข่าวสารให้เกิดประโยชน์	- รับฟังข่าวสารด้านเดียว
		วัฒนธรรมประเพณีอันดีถูกละเลย	- ล้าช้าไม่ทันสมัย
5	ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน	การรับเอาวัฒนธรรมที่ผิดมาใช้ในการดำเนินชีวิต	- ชอบเรียนแบบ
		วัยรุ่นมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม	- ชอบเรียนแบบ
		ขาดการคิดวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อมูลข่าวสารให้เกิดประโยชน์	- รับฟังข่าวสารด้านเดียว
		วัฒนธรรมประเพณีอันดีถูกละเลย	- ล้าช้าไม่ทันสมัย
6	ปัญหาด้านแหล่งน้ำ	ขาดแคลนน้ำบริโภค	- เกิดความแห้งแล้ง/ขาดแคลนภาชนะ กักเก็บน้ำ
		แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ	- แหล่งน้ำมีไม่มาก
		แหล่งน้ำตื้นเขิน	- ขาดงบประมาณ
		ไม่มีระบบชลประทาน	- ไม่มีคลองส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ทางการเกษตร

ตาราง 3 (ต่อ)

ที่	สภาพปัญหาของชุมชนในด้านต่างๆ	ปัญหา	สาเหตุ
7	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	ขาดแคลนบุคคลากรทางการแพทย์	-ขาดงบประมาณ
		ขาดแคลนอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัยและเพียงพอ	-ขาดงบประมาณ
		ประชาชนขาดความในการรักษาสุขภาพ	-ไม่เข้าใจ/ไม่เห็นความสำคัญ
8	ปัญหาด้านการเมือง/การบริหาร	การเมืองภาคประชาชนยังมีน้อย	-การตอบรับปัญหาจากฝ่ายการเมืองมีน้อย
		นักการเมืองไม่แก้ปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชน	-ขาดงบประมาณ
		ประชาชนเบื่อหน่ายการเมือง	-ปัญหาของประชาชนไม่ได้รับการแก้ไข
9	ปัญหาทางการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	งบประมาณสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน	-การศึกษาที่ยังด้อยคุณภาพ
		สื่อ/อุปกรณ์การเรียนไม่เพียงพอ	
10	ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ประชาชนขาดจิตสำนึกในการบำรุงรักษา สภาพแวดล้อม	-ขาดความรู้ ไม่เห็นความสำคัญ
		หน่วยงานราชการขาดความต่อเนื่องในการทำงาน	-ไม่มีหน่วยงานที่ทำประจำในพื้นที่
		ที่สาธารณะมีน้อย	-มีการขยายตัวของหมู่บ้านมากขึ้น

ตาราง 3 (ต่อ)

ที่	สภาพปัญหาของชุมชนในด้านต่างๆ	ปัญหา	สาเหตุ
11	ปัญหาด้านอื่น ๆ	มีความเชื่อ/ค่านิยมในทางที่ไม่เหมาะสม	-ขาดความรู้/การคิดวิเคราะห์ที่รอบด้าน

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาแก, (2560)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สุภา นันทะมีชัย (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ตำบลหนองกอมเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เพื่อศึกษา (1) ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ความสามารถในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและด้านการปฏิบัติ ยังมีปัญหาในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2) การแสวงหาแนวทางหรือยุทธศาสตร์ พบว่าแนวทางหรือยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 8 แนวทางหรือยุทธศาสตร์ ได้แก่ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหรือแบบจำลอง การสร้างศูนย์การเรียนรู้ การรวมกลุ่ม หรือสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึก การทำบัญชีครัวเรือน การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน และการเสริมสร้างภาวะผู้นำของหัวหน้าครัวเรือน และ (3) การประเมินแนวทางหรือยุทธศาสตร์ที่ค้นพบในการเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเป็นไปได้ในการนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากเหมือนกัน

จำเนียร ชุณหโสภาค และคณะ (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อศึกษาศักยภาพด้านความรู้และการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มาใช้ของประชาชนและเพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้วยกิจกรรมเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) พบว่า ศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นจากการเสริมสร้างศักยภาพด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการทดสอบโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณทดสอบทางสถิติ พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยทั้ง 4 ข้อ คือ (1) ประชาชนในชุมชนการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ประชาชนในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน กล่าวคือ ชุมชนที่มีการพัฒนาระดับดี จะมีระดับความรู้สูงกว่าชุมชนพัฒนาระดับปานกลางและชุมชนที่มีการพัฒนาระดับพอใช้ และชุมชนที่มีการพัฒนาระดับปานกลางจะมีระดับความรู้สูงกว่าชุมชนที่มีการพัฒนาระดับพอใช้ (3) ประชาชนในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับจุดแข็งจุดอ่อน และปัจจัยเอื้อในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน กล่าวคือ ชุมชนที่มีการพัฒนาระดับดี จะมีการรับรู้สูงกว่าชุมชนที่มีการพัฒนาระดับปานกลางและชุมชนที่มีการพัฒนาระดับพอใช้ และชุมชนที่มีระดับการพัฒนาระดับปานกลางจะมีการรับรู้สูงกว่าชุมชนที่มีการพัฒนาระดับพอใช้ ทั้งนี้มีเพียงประเด็นการรับรู้เกี่ยวกับอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนของตนเองที่พบว่าชุมชนที่มีการพัฒนาระดับพอใช้จะมีการรับรู้ สูงกว่าชุมชนที่มีการพัฒนาระดับปานกลางและชุมชนที่มีการพัฒนาระดับดี และ (4) การอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงมีประสิทธิผลทำให้ผู้นำชุมชนที่เข้ารับการอบรมมีความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้นำชุมชนและประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนในชุมชนทั้ง 3 แห่ง ต่างก็สะท้อนมุมมองในเชิงบวกและตอบรับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความแตกต่างในระดับการพัฒนาระหว่างชุมชนไม่ได้แสดงให้เห็นว่าจะเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้

ธัญญารัตน์ นันตিকা (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนต่อโครงการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านป่าไผ่ อำเภอ

คอยสะกัด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้นำแบบประสาน มีหน้าที่กระตุ้นและผลักดันให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน โดยมีปัจจัยที่ส่งเสริม คือ เงื่อนไขชุมชนที่มีศักยภาพโดยเฉพาะลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมทั้งภูมิประเทศและภูมิอากาศ สังคม เครือญาติ เศรษฐกิจการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนความสามารถของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน ด้านการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การออม การเอื้ออาหาร การดำรงชีวิต การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกิจกรรมตามวิถีชีวิตตามธรรมชาติของชุมชนและชุมชนร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ส่งผลให้บ้านป่าไผ่เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของประเทศไทย อย่างไรก็ตามมีปัญหาบางประการที่ซ่อนอยู่ในความสำเร็จของผู้นำชุมชน เนื่องจากกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมดี และมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ สะท้อนให้เห็นถึงฐานอำนาจของชุมชนตกอยู่ในมือของกลุ่มผู้นำชุมชนเท่านั้น อีกทั้งชาวบ้านให้ความไว้วางใจและมีความเชื่อถือในตัวผู้นำชุมชนสูง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดการขึ้นำโดยผู้นำชุมชน ดังนั้น เพื่อไม่ให้ผู้นำชุมชนมีอำนาจขึ้นำในการตัดสินใจชุมชนต้องเน้นให้เกิดการรวมกลุ่มและการทำงานมีส่วนร่วมของคนทุกคนในชุมชนเป็นหัวใจหลักในการบริหารงานในชุมชน และปรับเปลี่ยนทัศนคติความคิดของคนในชุมชนให้ยกย่องคนดี มีคุณธรรม ไม่เป็นสังคมที่ยกย่องคนรวย คนเก่ง เพื่อไม่ให้อำนาจการตัดสินใจและผลประโยชน์ของชุมชนตกอยู่ในมือของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนอกจากนั้น เพื่อส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านป่าไผ่ในอนาคต ให้สามารถพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างต่อเนื่อง ไม่เกิดช่องว่างเมื่อมีการเปลี่ยนผ่านจากผู้นำชุมชนชุดเดิมผู้นำชุมชนต้องเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามาสานต่อแนวทางการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงและต้องให้ความสำคัญกับการปลูกฝังเยาวชนให้ตระหนักถึงการดำรงชีวิตตามวิถีธรรมชาติของชุมชน ทูนาทางสังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้หลัก บ ว ร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในการเรียนรู้และสั่งสอนซึ่งเป็นกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคม และสำหรับผู้นำชุมชนอื่น การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ผู้นำชุมชนต้องเข้าใจบทบาทของตนเอง และเรียนรู้การนำศักยภาพของชุมชนมาเป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมความพอเพียงในหมู่บ้านของตนเอง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ

จำเนียร ชุณหโสภาค และคณะ (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชนในภาคตะวันออก

เนื่องเหนือ เพื่อศึกษาศักยภาพด้านความรู้และการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ของประชาชนและเพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้วยกิจกรรมเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) พบว่า ศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นจากการเสริมสร้างศักยภาพด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการทดสอบโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณทดสอบทางสถิติ พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยทั้ง 4 ข้อ คือ (1) ประชาชนในชุมชนการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ประชาชนในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน กล่าวคือ ชุมชนที่มีการพัฒนาระดับดี จะมีระดับความรู้สูงกว่าชุมชนการพัฒนาระดับปานกลางและชุมชนที่มีการพัฒนาระดับพอใช้ และชุมชนที่มีการพัฒนาระดับปานกลางจะมีระดับความรู้สูงกว่าชุมชนที่มีการพัฒนาระดับพอใช้ (3) ประชาชนในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับจุดแข็งจุดอ่อน และปัจจัยเอื้อในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน กล่าวคือ ชุมชนที่มีการพัฒนาระดับดี จะมีการรับรู้สูงกว่าชุมชนที่มีการพัฒนาระดับปานกลางและชุมชนที่มีการพัฒนาระดับพอใช้ และชุมชนที่มีระดับการพัฒนาระดับปานกลางจะมีการรับรู้สูงกว่าชุมชนที่มีการพัฒนาระดับพอใช้ ทั้งนี้มีเพียงประเด็นการรับรู้เกี่ยวกับอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนของตนเองที่พบว่าชุมชนที่มีการพัฒนาระดับพอใช้ จะมีการรับรู้สูงกว่าชุมชนที่มีการพัฒนาระดับปานกลาง และชุมชนที่มีการพัฒนาระดับดี และ (4) การอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงมีประสิทธิผลทำให้ผู้นำชุมชนที่เข้ารับการอบรมมีความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้นำชุมชนและประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือนในชุมชนทั้ง 3 แห่ง ต่างก็สะท้อนมุมมองในเชิงบวกและตอบรับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความแตกต่างในระดับการพัฒนาระหว่างชุมชนไม่ได้แสดงให้เห็นว่าจะเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพด้านความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้

จำรัส โคตะยนต์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 1) ผู้นำชุมชน 2) เจ้าหน้าที่รัฐและ 3) ตัวแทนชาวบ้าน วิธีการในเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการศึกษา 1) สภาพการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า หมู่บ้านมีผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้านในเรื่องการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ประสานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับหมู่บ้านมีความพร้อมที่จะเสียสละให้แก่ส่วนรวม มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านช่วยเหลือกัน ชาวบ้านมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองและครอบครัวตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง 2) ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการลดรายจ่าย บางครัวเรือนไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ด้านการเพิ่มรายได้ ขาดตลาดรองรับผลผลิตการเกษตร ด้านการประหยัด เงินออมทรัพย์ค่อนข้างน้อย ด้านการเรียนรู้ คนรุ่นใหม่ไม่ใส่ใจที่จะสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีการปลูกป่าทดแทน และด้านการเอื้ออาทร คนร่วมกิจกรรมในชุมชนมีจำนวนน้อย 3) ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยภายในได้แก่ บทบาทที่โดดเด่นของผู้นำ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีพุทธศาสนาและวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ความสามัคคีในชุมชน การจัดเวทีชุมชน สภาพพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตทางการเกษตร ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และชุมชนภายนอก

จิตยา จันทร์แดง (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการนำนโยบายเรื่องการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งไปสู่การปฏิบัติ 2) ศึกษากระบวนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน 3) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 23 คน การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน

2) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน 3) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบ คือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ 1) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน 2) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง 3) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้านการพัฒนาชุมชน แนวทางด้านปรับตัวของชุมชน และแนวทางด้านการดำรงอยู่ของชุมชน

สิริอร นิยมเดช (2556, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านหนองอ้อ จำนวน 125 ครัวเรือน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของยามานะ (Yamane) และทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสถิติ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่มและใช้สถิติ One-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการร่วมคิดและตัดสินใจ ด้านการร่วมในการประเมินผลและด้านการร่วมปฏิบัติตามกิจกรรม เป็นอันดับสุดท้าย ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ตัวแทนครัวเรือนที่มีเพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และตัวแทนครัวเรือนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

อนุชา พิทยานอก (2557, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำซับ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษาระดับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน 4) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของชุมชนบ้านน้ำซับ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านน้ำซับตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 243 คน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำซับ ได้แก่ ปัจจัยภายนอกชุมชน เช่น การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสนับสนุนงบประมาณ การจัดหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของชุมชน การสนับสนุนช่วยเหลือ และ

ความร่วมมือจากปัจจัยภายในชุมชน เช่น การมีส่วนร่วมสมทบทุนเงินทุน เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาชุมชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างเครือข่ายระหว่างคนในชุมชนในการทำกิจกรรมและพัฒนาอาชีพ โดยปัจจัยทั้งสองมีความสัมพันธ์ค่อนข้างมากกับความสำเร็จ

2. ชุมชนบ้านน้ำซับประสบผลสำเร็จในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนและประชาชนในระดับมาก โดยระดับปัจเจกบุคคล/ครอบครัวได้ดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นบุคคลในครอบครัวมีความสุขและพอใจกับสภาพชีวิตในปัจจุบัน เป็นต้น และในระดับชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนให้สมาชิก มีการรณรงค์ส่งเสริมการออม และมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสินค้าที่เป็นของชุมชนบ้านน้ำซับ เป็นต้น

3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน พบว่า ประชาชนชุมชนบ้านน้ำซับ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับสูง

4. ปัญหาและอุปสรรคของชุมชนในการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ระดับครัวเรือน/ครอบครัว ยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีปัญหาหนี้สิน และขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และในระดับชุมชน พบว่า การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่ต่อเนื่อง ขาดการจัดหาแหล่งตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ชุมชน สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนมีไม่หลากหลาย และขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านคุณภาพ รูปลักษณ์ที่ทันสมัย สวยงาม และขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิบูลย์ แก้วสุวรรณ (2558, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยนี้เป็น

แบบผสมวิธีประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแทนครัวเรือนใน 8 ชุมชน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสระบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดลพบุรี ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 584 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ ขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1. การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยที่ด้านการมีความรู้ความเข้าใจ ที่อยู่ในระดับสูงที่สุดนั้น พบว่า มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประชาชนผู้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทุกด้านที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินชีวิต ส่วนด้านความมีเหตุผล ที่อยู่ในระดับต่ำสุด พบว่าชุมชนได้เห็นข้อเด่น ข้อดี โอกาส 2. ปัจจัยการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ นั้น ควรเน้นการพัฒนาและทบทวน ศึกษาให้ชัดเจนและทำเพื่อประโยชน์ในอนาคต การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3. แนวทางการปรับปรุงการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยการมุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อบรรลุดัตุประสงค์การเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ

สุภาพร ภูโพบูลย์ (2558, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อศึกษาการจัดการชุมชน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำอย่างเป็นทางการ กลุ่มผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ และตัวแทนชาวบ้าน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด ผลการวิจัยพบว่า วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านมีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมมาจากบรรพบุรุษ เน้นการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเรือนมีความสะอาด ทุกคนมีความสามัคคี เสียสละซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ชอบเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การประกอบอาชีพเน้นการเกษตรกรรม ทำนา ปลูกผักสวนครัว

เน้นการพึ่งพาตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และยังมีกลุ่มแม่บ้านได้รวมตัวกัน ในการประกอบอาชีพงานจักสานหวาย-ไม้ไผ่ มีผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มากมาย สามารถสร้าง อาชีพมีรายได้มาหาเลี้ยงครอบครัว ในส่วนของการจัดการชุมชน ผู้ใหญ่บ้านเน้นให้ชาวบ้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้ทุกคนมีการพัฒนาทักษะความรู้ ประสบการณ์ เน้นการทำงานเป็นทีม แบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัด อีกทั้งผู้ใหญ่บ้านยัง ได้มีการบริหารจัดการชุมชนที่ยึดตามแบบวงจรคุณภาพที่เริ่มจากการวางแผนงาน ลงมือ ปฏิบัติตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ โดยให้มีการตรวจสอบและประเมินตามช่วงระยะเวลาอยู่ ตลอด และเน้นการปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ให้สามารถต่อยอดสร้างรายได้ ให้กับชุมชน และในส่วนของปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จนั้นมาจากปัจจัยที่ เกิดขึ้นภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกเข้ามามีผลกระทบต่อชุมชน ทั้งนี้ชุมชนใช้หลักการ สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีกับชาวบ้านเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจตามมา ผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำมาเป็นต้นแบบให้กับชุมชนที่ต้องการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไป ประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนกับชุมชนต่อไป

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Menkhoff และรุ่งลักษณ์ ศิริวรรณ (2009, บทคัดย่อ) ศึกษากองทุนหมู่บ้านและ การเข้าถึงแหล่งเงินในชนบทของประเทศไทย วิเคราะห์โดยการศึกษาแบบภาคตัดขวางที่ สัมพันธ์กับการแข่งขันของสถาบันการเงิน พบว่า 1) กองทุนหมู่บ้านสามารถเข้าถึง กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นครอบครัวที่มีรายได้ดีกว่าสถาบันการเงินในระบบ 2) กองทุนหมู่บ้าน จัดเตรียมเงินกู้ให้กับผู้กู้หลากหลายประเภท ที่มีแนวโน้มจะเป็นลูกค้าของสถาบันการเงิน นอกกระบบ และ 3) กองทุนหมู่บ้านช่วยลดข้อจำกัดด้านสินเชื่อ ดังนั้น กองทุนหมู่บ้านมี บริการหลากหลายในทิศทางที่ต้องการ อย่างไรก็ตาม กองทุนหมู่บ้านทำในระดับที่ค่อนข้าง จำกัดและมีข้อสงสัยในควมมีประสิทธิภาพ

สีสะหวัน วงศ์กัตัญญ (2014) ได้ทำการศึกษา ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาค ความยากจนโดยการพึ่งตนเองของประชาชน กลุ่มครัวเรือนทำไร่หมุนเวียน : กรณีศึกษา บ้านโนนสมบูรณ เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการแก้ไข ปัญหาความยากจนของประชาชนที่ทำไร่หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบูรณ

เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) สร้าง ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยการพึ่งตนเองของประชาชนที่ไร้หมุนเวียน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 68 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการแก้ไขปัญหาคความยากจนของ ประชาชนที่ไร้หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบูรณ์ เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า สภาพปัจจุบันความยากจนของประชาชน ที่ไร้หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบูรณ์ เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังนี้ 1) เพราะการขาดความรู้ความเข้าใจ ในการประกอบสัมมาชีพ และมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพน้อยที่สุด 2) ขาดโอกาสในด้านต่าง ๆ เช่น ขาดโอกาสในการศึกษา ขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะ ต่าง ๆ และขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เป็นต้น 3) การศึกษา อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาทำให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อยหรือขาดโอกาส ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเนื่องจากขาดสินทรัพย์ในการค้ำประกันและมักถูกมองว่าเป็น กลุ่มที่เสี่ยงต่อการขาดทุนสูง ส่วนความสามารถในการพึ่งพาตนเองของประชาชนที่ไร้ หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบูรณ์ แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การสร้างยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยการพึ่งตนเอง ของประชาชนที่ไร้หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้านโนนสมบูรณ์ เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะ เขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาชุมชนด้านสังคมและคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย มีจำนวน 3 กลยุทธ์ 3 เป้าหมาย 4 ตัวชี้วัด และ 4 โครงการ/กิจกรรม 2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การศึกษา วัฒนธรรม และประเพณี ประกอบด้วย จำนวน 3 กลยุทธ์ 3 เป้าหมาย 4 ตัวชี้วัด และ 5 โครงการ/ กิจกรรม 3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืนประกอบด้วย มีจำนวน 2 กลยุทธ์ 2 เป้าหมาย 1 ตัวชี้วัด และ 2 โครงการ/ กิจกรรม 4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนารายได้และเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย มีจำนวน 6 กลยุทธ์ 6 เป้าหมาย 6 ตัวชี้วัด และ 9 โครงการ/กิจกรรม และ 5) ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย จำนวน 2 กลยุทธ์ 2 เป้าหมาย 2 ตัวชี้วัด

และ 2 โครงการ/กิจกรรม

3. ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การแก้ไข ปัญหาความยากจนโดยการพึ่งตนเองของประชาชนที่ทำไร่หมุนเวียน : กรณีศึกษาบ้าน โนนสมบูรณ์ เมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

Bell and Jayne (2010) ได้ทำการศึกษาเรื่อง The creative countryside: Policy and practice in the UK rural cultural economy เพื่อศึกษาถึงความสร้างสรรค์ในด้าน เศรษฐกิจของชนบท โดยได้ให้ความหมายไว้ว่า อุตสาหกรรมที่มีต้นกำเนิดในความคิด สร้างสรรค์และความสามารถทักษะที่มีศักยภาพในการสร้างงานผ่านการผลิตและใช้ ประโยชน์ของทรัพย์สินทางปัญญา โดยประกอบด้วย การโฆษณา สถาปัตยกรรม ศิลปะ และตลาดโบราณ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ งานฝีมือ ออกแบบ เสื้อผ้าแฟชั่น ภาพยนตร์และ วิดีโอ ซอฟต์แวร์ ดนตรี ศิลปะการแสดง โทรทัศน์และวิทยุ เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้อธิบายถึงความสร้างสรรค์ในชนบทที่มีบทบาทต่อ เศรษฐกิจ ซึ่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์ถือเป็นทางเลือกสำหรับชุมชนชนบทรวมทั้งงาน สร้างสรรค์ที่เป็นเอกลักษณ์รวมถึงอาหารท้องถิ่น การผลิตเครื่องดื่มและวัฒนธรรม การบริโภค ศิลปะแบบชนบทที่ริเริ่มเป็นเมืองพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เมืองแม่แบบ ในชนบท รวมถึงความแตกต่างของตลาดที่มีบทบาทในชุมชน การใช้ศิลปะและทรัพยากร ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการจ้างงานในชนบทและโอกาสทางเศรษฐกิจ ในการสนับสนุน การพัฒนาชุมชนชนบทในด้านศิลปะ การท่องเที่ยวเชิงชนบทหัตถกรรม และตลาดอาหาร

โดยการศึกษาในนโยบายอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของชนบท โดยใช้ผลิตภัณฑ์ ตัวใหม่ของรูปแบบทางวัฒนธรรมในชนบทเพื่อสร้างสรรค์ตลาดใหม่ทั้งดั้งเดิมและร่วมสมัย การสร้างชนบทใหม่ที่สวยงามในความดั้งเดิมและนวัตกรรมของวัสดุและเทคนิคในการ ใช้การท่องเที่ยวฟาร์มในชนบท รวมทั้งการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของชนบท ภาคการท่องเที่ยว อาหารและเครื่องดื่ม และการส่งเสริมการผลิตทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็น รากฐานการสร้างความคิดสร้างสรรค์ของชนบท

การศึกษาในแต่ละสาขา พบว่างานฝีมือมีแรงงานมากที่สุด ร้อยละ 21 รองลงมาเป็นงานออกแบบ ศิลปะและของเก่า และดนตรี ร้อยละ 11, 10 และ 9 ตามลำดับ ในลักษณะ จำนวนของธุรกิจต้นน้ำและปลายน้ำ ในธุรกิจต้นน้ำจะเป็นเครื่องมือในด้าน เทคโนโลยีและเทคนิค เป็นต้น สนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และที่เป็นปลายน้ำจะเป็น

ในการออกแบบหรือตราสัญลักษณ์ในผลิตภัณฑ์ การพิมพ์และหนังสือทางการตลาด ทั้งนี้ภาคหัตถกรรมจะถูกนำไปเป็นห่วงโซ่ในการผลิต ซึ่งมีจำนวนอุตสาหกรรมมากที่สุดจำนวน 286 บริษัท ภาคธุรกิจที่มีผลกำไรมากที่สุด คือ การโฆษณา โปรแกรมคอมพิวเตอร์ การออกแบบ สถาปัตยกรรมและการพิมพ์ และผลกำไรของธุรกิจต่ำสุด คือ งานฝีมือ ดนตรี และศิลปะการแสดง

Kimmet (2005, unpage) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระบบการเมืองการปกครองในอาเซียน 4 ประเทศ งานวิจัยนี้พบว่าในประเทศที่พัฒนาแล้วหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้เชิงกลยุทธ์ของทางการเมืองมากกว่าการนำเนื้อหาสาระไปประยุกต์ในเชิงนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยนี้เกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 4 ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยพิจารณาเป็นรายประเทศไปและเปรียบเทียบกับกรณีศึกษา โดยศึกษาว่าประเทศเหล่านี้มีการนำหลักธรรมาภิบาลใช้อย่างไรบ้าง รวมไปถึงการมีส่วนร่วมหลักธรรมาภิบาลในการเลือกตั้งในปี 2004 ซึ่งพบว่าหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางและเป็นประเด็นสำคัญในการปฏิรูปแบบการปกครอง นอกจากนี้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้กล่าวมา ยังได้เรียนรู้ในการนำหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาการเมืองการปกครอง โดยเน้นหลักธรรมาภิบาลไปใช้พัฒนาบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานะที่บ้านเมืองมีความไม่แน่นอนและเศรษฐกิจดิ่งชัน เพื่อเป็นรูปแบบและเป็นหนทางในการบริหารประเทศใหม่ ๆ เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลช่วยสนับสนุนการเมืองการปกครอง ซึ่งแนวคิดหลักธรรมาภิบาลมีที่มาจากชาติตะวันตก ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบการบริหารใหม่ ๆ และก่อให้เกิดการพัฒนาทางประชาธิปไตย ซึ่งนั่นคือ หนึ่งในหลักสำคัญของหลักธรรมาภิบาลนั่นเอง

Yusuf and Nabeshima (2005) ได้ทำการศึกษาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเลือกประเทศที่ทำการศึกษา ได้แก่ ประเทศจีน ฮองกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลี มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไต้หวัน และประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระบวนการของการเจริญเติบโตและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะเศรษฐกิจที่มีรายได้ขนาดกลางและรายได้สูง การเจริญเติบโตที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากนวัตกรรมแทนการใช้ปัจจัยทางการผลิตในจำนวนมาก

จากการศึกษาธุรกิจบริการและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่มีมูลค่าผลผลิตสูงขึ้นไป โดยสามารถแบ่งประเภทในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ได้แก่ การออกแบบ

การจัดพิมพ์ มัลติมีเดีย ซอฟต์แวร์ สิ่งบันเทิงวิดีโอ และภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งการสร้างนวัตกรรมเกิดจากแรงงานที่มีฝีมือสร้างสรรค์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของบุคคลที่เข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ทั้งนี้ในเอเชียตะวันออก ในช่วงปี 2000 จากการรวมกันของตลาดซึ่งทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของมูลค่าอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ในประเทศสิงคโปร์ฮ่องกง ไต้หวัน ซึ่งสามารถคิดเป็นร้อยละ 3.0 3.8 และ 5.9 ของ GDP ของประเทศตามลำดับ โดยไต้หวันมีอัตราการเติบโตร้อยละ 10 และฮ่องกงร้อยละ 20 โดยสาขาการ ออกแบบ ซอฟต์แวร์ การทำภาพยนตร์ เกมและการพิมพ์ เป็นสาขาที่ผลักดันให้ตลาดเติบโตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในประเทศฮ่องกง ในขณะที่การเพิ่มขึ้นของแรงงานมีฝีมือ และการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ (Demand) ในภาคอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทำให้เกิดบริษัทการผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก ผู้ประกอบการของฮ่องกงในด้านของอุตสาหกรรมบันเทิงที่มีมากถึง 1,600 บริษัท ในการสร้างงานด้านกราฟฟิกคอมพิวเตอร์ เกมส์และระบบดิจิทัลขั้นสูง ซึ่งก็มีคู่แข่งโดยเฉพาะเกาหลีและจีนที่กำลังมีการพัฒนาตัวเองขึ้นมา ซึ่งเกาหลีมีรายได้จากงานแอนิเมชันถึง 270 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และอุตสาหกรรมบันเทิงของเกาหลีกำลังเป็นที่ให้ความสนใจของประชากรในเอเชียตะวันออก

โดยสรุป จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับอิทธิพลของปัจจัยทางการบริหารต่อประสิทธิผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านมูลอัน ตำบลคำพี่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม พอสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่ประชาชนใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายอยู่ด้วยการพึ่งตนเอง มีความพอเพียงมีเหตุผลของการดำรงอยู่ในความพอนั้น ไม่ว่าจะจะเป็นความพอเพียงในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มองค์กร ระดับชุมชน และระดับประเทศชาติ โดยสามารถป้องกันตนเองไม่ให้เกิดความเดือดร้อน แม้จะมีวิกฤตด้านต่าง ๆ มากกระทบก็ตาม โดยผู้วิจัยได้นำแนวความคิดการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม (กรมที่ดิน, 2560) มาประยุกต์และบูรณาการเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดเพื่อตอบปัญหาการวิจัย ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงควรคิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกัน ไม่เสี่ยงเกินไป การเลือทางเลือกสำรอง 2) ด้านสังคม หมายถึง การช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง

รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้ค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ฟันฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด 4) ด้านวัฒนธรรม หมายถึง รักและเห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย เห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักแยกแยะและเลือกรับวัฒนธรรมอื่น ๆ ด้านวัฒนธรรม หมายถึง รักและเห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย เห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักแยกแยะและเลือกรับวัฒนธรรมอื่น ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี